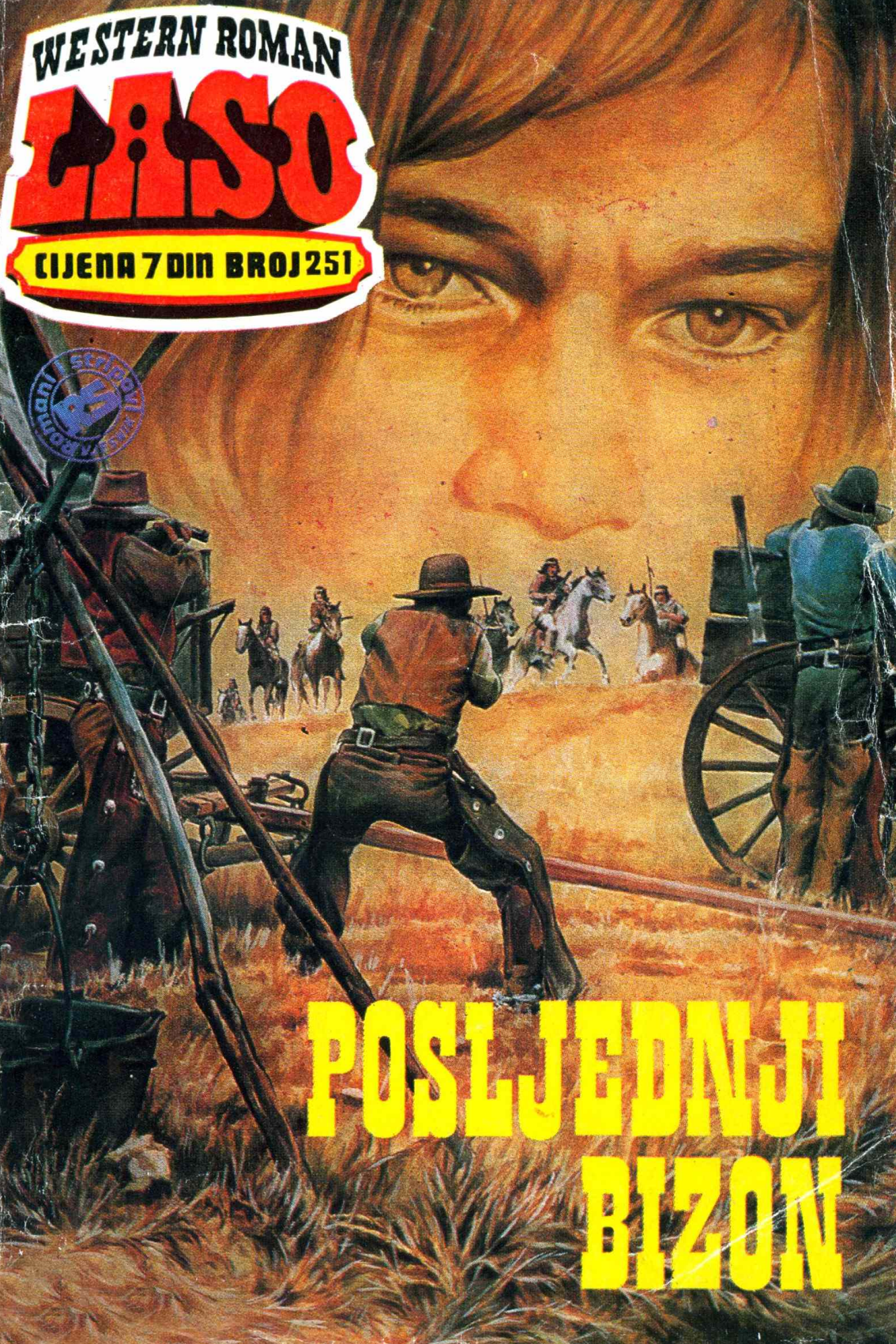

WESTERN ROMAN
LASO
CIJENA 7 DIN BROJ 251

**POSLEDNJI
BIZON**

Thomah Jeier:

POSLJEDNJI BIZON

Thomas Jeier: **POSLEDNJI BIZON**
Naslov originala: DER LETZTE BUFFEL
Copyright: Wilhelm Heyne Verlag, München
Recenzija: Mladen Stary, književnik
Prijevod: Blanka Jakić
Grafički urednik: Ivica Bartolić
Urednik: Marcel Čukli

»Laso« – Izdavač OOUR informativno-revijalna izdanja NIŠP »Vjesnik« Zagreb, Ljubice Gerovac 1 – Glavni i odgovorni urednik Borivoj Jurković – Tisak OOUR Novinsko-revijalna štamparija i OOUR TMG »Vjesnik« Zagreb, Ljubice Gerovac 1 – Zagreb 1978.
Copyright (sva prava za Jugoslaviju) VJESNIKOVA PRESS AGENCIJA Zagreb.

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 364.- d ili 327,60 d s popustom od 10%, a za 6 mjeseci 182.- d ili 163,80 d s popustom. Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od 10%. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-586 OOUR »Vjesnik SSRNH« s oznakom za »Laso«.

Cijena za inozemstvo: DM 1.80, ASCH 10.00, SFRS 2.00, HFL 2.00

Cijena inozemne pretplate za 6 mjeseci: DM 36.00, SKR 63.00, ASCH 250.00, FF 74.00, SFRS 36.00, HFL 37.00 US\$ 15.00

UPLATA NA DEVIZNI RAČUN 30101-620-37-7210-256 – Privredna banka Zagreb za »Vjesnik«

EKONOMSKA PROPAGANDA: »Vjesnik« Agencija za marketing Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6. 1/1 kolor zadnja stranica 7.000 d ili 480 US\$. Oslobođeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 26. XI 1973.

I

Satima je bjesnjelo jako nevrijeme. Tamni su oblaci zakrili mjesec, a vjetar je vitlao zrakom pijesak i iščupano žbunje. Iz olujnog neba šibala je kiša, a sa stijenja što se uzdizalo kao tamna prijeteca sjena spuštale su se zavjese uskovitlanog pijeska.

Bila je večer, hladna jesenja večer godine 1873. U sjevernom Teksasu vladao je strah. Posvuda u nastambama na rančevima i farmama osluškivali su ljudi bubnjanje kiše i zavijanje vjetra koji je iz indijanskog područja nosio loše vijesti. Osamljeni Vuk i njegovi Kiove provalili su iz rezervata i vojska se pribojavala da bi se uskoro mogao zametnuti novi rat s Indijancima.

Dvanaestogodišnji Dave Walker i njegova majka nisu o tome još ništa znali, no bio je pun mjesec i oni su strahovali na svojoj osamljenoj farmi.

– Bojim se – reče dječak majci. – Komanči su opet iskopali ratnu sjekiru.

Elsa Walker, tridesetogodišnja žena duge plave kose i lica

što ju je činilo deset godina starijom, spustila je pogled na tanjur pred sobom i gotovo se zagrcnula. Zatvorila je oči, nadevajući se da dječak neće zami-jetiti njene suze.

Nakon nekog vremena s mukom je progovorila.

– Indijanci su u rezervatu. Pa ti to i sam znaš.

– I tada su bili u rezervatu, pa ipak su nas napali, a oca...

– Davide!

– Molim, majko?

Elsa Walker je podigla kraj pregače i obrisala njome oči.

– Jedi, Dave!

Dječak je poslušao. On je, doduše, želio razgovarati o smrti svog oca, jer ga je smirivalo kada je s nekim mogao o tome pričati, no nije se htio sva-dati s majkom.

– Mama?

Nije mu odgovorila. Njene su misli odlutale, vraćajući je dvije godine unatrag, u vrijeme kada je ovamo stigla iz Kansasa. S njene su je zemlje protjerali politički protivnici – zato što se Ben u građanskom ratu borio na strani Sjevera.

Ali Ben Walker latio se oružja iz uvjerenja i čak ni zloglasna banda ubojice i palikuće Quantrilla nije ga mogla skrenuti s njegova puta.

No poslije rata – što ga je nakon krvavih i iscrpljujućih okršaja Sjever odlučio u svoju korist – postao je život za Bena Walkera i njegovu obitelj nepodnošljiv. Ogorčeni su im susjedi popalili polja i opustošili farmu, a gradom se pronosio glas da će ih uskoro posjetiti ozloglašena Jamesova banda.

Ben nije bio čovjek koji bi bježao pred opasnošću, ali ga je Elsa dugo salijetala molbama, tako dugo da je napokon popustio. Zajedno s još četiri obitelji pošli su Ben Walker, njegova žena i sin na jug, u zemlju Komanča i Kiova koje je vojska već davno smjestila u rezervate. Ono što nisu znali bilo je da Kvanah Parker i njegovi Komanči i dalje lutaju bez nadzora, uznemirujući naseljenike, te da indijanska opasnost u tom dijelu Teksasa nije minula.

Elsa Walker je počela plakati.

Nikada neće zaboraviti izraz Benova lica, njegove od straha raširene oči, u trenutku kada ga je strelica pogodila u prsa.

Komanči su im postavili zasjedu u jednoj udolini. Bila je to grupa mladih ratnika koji su željeli skupiti svoje prve skalpove. Elsa Walker, njen sin i obitelji koje su putovale s

njima zahvaljuju svoje živote vojnoj patroli koja je slučajno logorovala u blizini i tako mogla na vrijeme priskočiti u pomoć.

– Zašto plačeš, mama? – upitao je tiho Dave.

Elsa Walker je tiho jecala. Sakrivši lice u pregaču, pustila je suzama da slobodno teku. Ramena su joj podrhtavala.

– Plačeš li zbog tate?

Nije odgovorila.

– Zbog tate plačeš, zar ne? Tada kada su nas Komanči napali bila je isto takva olujna noć, a mi smo mislili da smo sigurni, jer Indijanci nikada ne napadaju noću. Ali bio je pun mjesec, a pri punom mjesecu Komanči uvijek idu u ratni pohod.

– Prestani, Davide! Neću više ništa o tome da čujem!

Dave je prestrašeno kimnuo.

– Nisam htio biti neposlušan, majko.

– Dobro, dobro, Dave! Jedi sada. A onda u krevet, sutra još moramo mnogo...

Dave je odgurnuo još gotovo puni tanjur.

Iako mu inače nikada nije bilo dovoljno jela, sada je rekao:

– Sit sam, mama. Smijem li još malo ostati s tobom? Nisam uopće umoran.

– Odmah u krevet!

– Ali što je s konjima? Netko se mora pobrinuti za konje. Boje se oluje. Ne čuješ li kako ržu?

– Ne čujem ništa!

– Sasvim ih se jasno čuje, majko! Bolje da pogledam... možda je vjetar otkinuo motke obora...

– Pogledat ću poslije.

Dave pogleda prema prozoru. Oluja je bila nešto popustila, a i kiša nije više bubnjala tako jako po oknima. Grmlje i veliko drvo o dvorištu blistali su u sablasnom sjaju punog mjeseca kojega je svjetlo kroz rastrgane oblake padalo na zemlju.

– Još sam žedan, majko! – kaže dječak.

Elsa Walker se pokušala nas-miješiti. Znala je da se njen sin boji i zato još nije htio poći u krevet. Ta i ona se tako osjećala.

– Dobro, još šalicu čaja! Ali onda ćeš poći u krevet, jesi li me razumio?

– Da, majko!

Dave je gurnuo svoj vrčić preko stola prema majci, a ona je uzela posudu što je stajala iza nje na peći. Drhtala je kad se nagnula da mu natoči čaja.

Dave joj nije pogledao u lice.

– Bojim se Kvanaha – reče dječak. – Dječaci kažu da će nas on doskora ubiti!

– Tko to kaže?

– Dječaci u gradu, majko! Oni nam se uvijek smiju kad dolazimo u grad u kupovinu. Kažu da smo sami krivi što stanujemo tako daleko, a Komači točno znaju da kod nas u kući nema muškarca.

Elsa Walker skupi usnice.

– Gradska djeca nemaju

pojma o Indijancima – odvratila ona.

– Kvanah Parker nije više ubio ni jednoga bijelca otkako je vojska sagradila tvrđavu Sill...

– Je li i on u rezervatu?

– To ne znam, Dave! A sada idi na spavanje!

– Nisam još umoran, majko!

– Pokušaj barem! I ja ću uskoro doći i pripovijedati ti još nešto o baki i njenoj farmi u ...

Ona pogleda prema prozoru.

– Što je, majko?

– Ma ništa – brzo ona odgovori. – Vrijeme me čini malo nervoznom i to je sve!

– Zar je netko u dvorištu?

Elsa Walker je pogledala kriomice prema dvjema puškama što su visjele pokraj vrata. To su bile spenserice, teški karabini koje je Ben bio kupio od nekog putujućeg trgovca.

– Ne znam – rekla je Daveova majka tiho.

Ponovo je pogledala prema prozoru. Nije li tamo neko lice? Ne čuje li se štopot koji ne pristaje ovoj burnoj noći? Ili je ona sve to samo – zamišljala?

– Slušaj, Dave – rekla je ozbiljno i čvrsto – bit ćeš sada posve miran i tih i uradit ćeš točno ono što ti budem rekla! Jesi li me razumio?

– Da, majko!

Ugasila je svjetiljku.

– Dakle, idi u spavaću sobu i izvadi naboje iz komode. Donesi sve kutije koje možeš naći.

Možeš li se snaći u mraku?

– Mislim da mogu, majko!

– Onda idi! Ja ću, međutim, donijeti puške!

Dječak je oklijevao.

– To su Komanči, majko, zar ne?

– Ne znam! Idi sad!

Dave nestane u pokrajnoj sobi. Elsa Walker ustane, ostane jedan časak uz stol, a zatim pođe k prozoru.

Samo je na tren pogledala napolje, brzo privukla kapke i zakračunala ih i stavila na vrata teški željezni kračun. S puškama u ruci vratila se k stolu.

– Znaš li rukovati njima? – pitao je Dave tik uz nju.

Ona se lecnula

– Da – rekla je teško dišući – da, mislim da znam. Imaš li naboje?

– Ovdje su majko!

Napipala je kutije u mraku, otvorila jednu i stavila naboje u šaržer. Njenom je mužu oružje uvijek davalo osjećaj sigurnosti, no ona je drhtala dok je držala kundak u ruci.

I ja znam pucati, majko!

– Ti ćeš sjediti na podu i puniti puške! Valjda još znaš kako se to radi?

– Naravno, majko! Jesu li zaista Komanči?

Otvorila je puškarnicu na prozoru.

– Možda sve to samo uobrazavam, Dave! Ali ti znaš što je otac uvijek govorio...

– U ovoj zemlji čovjek ne

može nikada biti dovoljno oprezan!

Uspjelo joj je da se nasmiješi.

– Baš tako je rekao. Nemoj se, dakle, bojati. Sigurno nema nikoga u dvorištu, a mi se brinemo...

Jedan pucanj kao da joj je otrgnuo riječi s usta.

Metak je udario tik do nje u drvo kraj puškarnice i neko liko joj je ivera okrnulo lice.

Kriknula je.

– Majko – poviče Dave uplašeno. – Majko, što ti je? Ta nisu te valjda...

– Ne, dječče moj.

Gurnula je puščanu cijev napolje i zatvorivši oči zapucala. Vrlo jako svjetlo paljbe proparalo je tamu. Zaglušna lomljava ispunila je zrak i prostorija se napunila dimom.

– Jesi li... jesi li pogodila, majko?

– Ne znam...

Gledala je napregnuto u noć, ali su se njene oči teško navikavale na mrak, pa je jedva što mogla raspoznati.

– Možda su to razbojnici – dobaci Dave.

Majka zaniječe glavom. Nije znala zašto, ali ona je bila posve sigurna da su napolju na dvorištu Komanči vrebali u zasjedi. To je osjećala nekim čulom što ga je bila stekla na Zapadu.

Pogledala je prema staji. Zgrada se u noćnoj kiši nazorala samo kao crna sjena. Jedna su se vrata zatvorila, a vjetar se poigravao s nekoliko

limenki što su ležale na tlu pred stajom. U koralu su rzali konji.

Gdje su Komanči?

Pa ona nije mogla samo tako nasumce pucati u mrak! Nije se smjela pouzdati u to da će slučajno pogoditi. Prvim pucnjem htjela im je samo dokazati da se njena farma ne može zauzeti na juriš.

— Možda su nestali? — ponada se Dave.

Zato što je jedanput zapucala? Zato što je jedanput naslijepo zapucala u mrak? Ne to je bilo nemoguće, to nije moglo biti.

— Moglo bi biti — odgovori mu tiho.

Opet odjekne pucanj. Metak prozuji tik uz njeno lice i zabije se u zrcalo na suprotnom zidu. Staklo se raspukne, a krhotine padnu na pod.

— Majko! — vikne Dave.

Elsa Walker je reagirala brzo. Nanišaniła je na ono mjesto kod grmlja gdje je vidjela odsjev pucnja i zapucala. Čuo se prasak, ali ne i krik, a ona je u svojoj zdvojnosti zagrizla usne.

— Prokletstvo — reče ona, a to je bila prva kletva što ju je ikada izustila u svom životu.

Posegnula je za pregačom i obrisala znoj sa čela. Kako će dugo moći to izdržati?

Dave je tiho plakao. Slutio je što njegova majka misli i znao je da je preslaba da se obrani od Indijanaca. Posljednjih je tjedana mnogo radila, a jednom

je čak zaspala za vrijeme jela. Dave nije pokazao da je to zamijetio. Znao je da se njegova majka veoma ljuti kad se otkrije neka njena slabost.

Kad bi samo otac još bio živ!

On bi Komanče sigurno otjerao. On bi ih jednoga po jednoga usmrtio ili bi se prošuljao između Indijanaca i doveo ljude iz grada.

Ali otac više nije živ!

Dječak stane ponovo plakati. Bilo je hladno i on je drhtao. Da naloži peć! Drva su ležala napolju pred stajom, ali je mogao rascijepati jedan stolac i njegove dijelove baciti u vatru.

Jedna je strelica, doletjevši kroz prozor, prozujala kroz prostoriju, dok su se druge odbijale napolju od zidova kolibe.

— Gori, majko! — poviče Dave.

Majka se naglo okrenula. U njenim se očima zrcalio užas.

Kosa joj je neuredno pokrivala čelo.

— Jao! — otelo se iz njenih usta.

Nekoliko je časaka ukočeno gledala u plamen koji se polako širio. Cijeli je dan padala kiša, a vlaga se bila uvukla duboko u drvo. Ali ako vatra zahvati zastore, ako dopre do kreveta i do ostalog pokućstva...

Oduprla se ukočenosti.

— Vode! — poviče. — Dave, brzo! Donesi kabao!

Imali su samo jedan kabao vode u kući, a kod bunara su vrebali Indijanci. Ali ako ne

uspiju ugasiti vatru, izgubljeni su.

– Dave, požuri, Dave!

Dječak je četveronoške otpuzao kroz mračnu prostoriju. Vatra je bacala svijetle odbleske na podu. Gdje je kabao? Ako ga uskoro ne nađe... Ali tada ga opazi. Skoči i otrči prema njemu te ga dohvati. No kabao padne na pod. Čuo se zveket lima, a voda se razlije po podu.

– Dave! – poviče majka.

Zaklopila je naglom kretanjem puškarnicu i potrčala k sinu. Sabere se i posegne za jednim pokrivačem. Htjela je ugasiti vatru. Ali već je bilo prekasno. Ništa se više nije moglo spasiti.

Sjela je jecajući na pod i zagrlila sina. Suze su joj tekle niz obraze. One su kapale na Daveov pulover. Više nije bilo nikakve nade.

– Moramo li sada umrijeti?

– pitao je Dave.

Ona zatvori oči.

– Ne, Dave, ne – odgovori promuklim glasom – ne, to ne smije biti...

Kašalj ju je gušio. Gusti dim proširio se po cijeloj prostoriji, po cijeloj kolibi i postajao sve gušći. Plamen je dopro do rublja što je visjelo iznad peći i vatra je glasno pucketala kao da im se grozi. Vani su se čuli povici Komanča, puni ponosa zbog pobjede.

– Oh! – otme se Elsi Walker. – Zašto moraju biti tako okrutni?

Dave je čvrsto stezao majku. Glava mu je bila čudno prazna, a dim mu je sve jače zahvaćao tijelo. A sve oko njega postalo je iznenada svijetlo, tako svijetlo.

– Majko, ja neću umrijeti!

Elsa Walker otvori oči. Gledala je u plameno more čiji vatretni valovi kao da su se htjeli sklopiti nad njom. Plamene ruke htjele su je dohvatiti – nju, pokušstvo, pušku.

Puška!

Možda ipak još postoji prilika!

– Moramo se odavle maknuti, moramo van! – čula je vlastite riječi. – Moramo uspjeti!

Dave se nije micao.

Ona ustane i povuče ga za sobom.

– Dodi, Dave! – poviče ona.

Zgrabila je pušku i stala vući dječaka prema vratima. Plamenovi su ih slijedili u stopu, a vrućina je bila gotovo neizdrživa. Nije znala da li će uspjeti...

– Moramo se boriti, Dave!

– jedva je izgovorila promuklim glasom. – Još nas nisu uhvatili. Moramo se boriti!

Otvorila je kračun na vratima.

– Ne, majko, ne!

Otvorila je teška vrata i povukla ga za sobom van. Njene je oči zaslepljivala vatra, ona ništa nije vidjela, ništa nije osjećala. Ni ugodnu hladnu kišu.

– Mi se ne predajemo – vikala je.

Nije opazila da se Dave bio onesvijestio, da je ležao kao mrtav na njenoj lijevoj ruci.

– Ne predajemo se!

Digla je pušku i htjela zapucati, ali su sada i nju napustile snage i ona se zajedno sa svojim sinom srušila. Ostala je ležati u blatu, a bezgranična tama sklopila se svuda oko nje.

II

U dolini zaštićenoj od vjetra utaborili su se Komanči. Bilo ih je deset: deset mladih ratnika koji su se sa svojim vođom Kvanahom vraćali s pohoda. Napali su dvije farme, oteli vreću konzervi i konje Else Walker. Svi osim Kvanaha bili su dobro raspoloženi.

– Bio je to dobar dan – reče jedan ratnik.

– Loš dan – odvrati Kvanah.

Poglavica je bio neobično visok. Njegova je put bila nešto svjetlija od puti njegovih sunarodnjaka, a lice mu je pokazivalo više mekoće i nije bilo tako oštro kao u većine drugih Komanča.

Kvanah je bio mješanac. Neki su ga Komanči zvali Kvaina, no ostali Indijanci, a i bijelci, poznavali su ga pod imenom Kvanah, odnosno Kvanah Parker.

Prošlo je četrdeset godina od dana kad je banda Nokonisa otela njegovu majku Cynthiju Ann Parker kojoj je tada bilo devet godina. Komanči su ubili njenog oca i sve muške čla-

nove obitelji, zapalili zaštitne barikade naselja i vratili se u svoj logor sa petero žena i djece.

Poslije nekoliko godina Cynthia Ann Parker razlikovala se od drugih Indijanki samo svojom plavom kosom, a ljubav ju je učinila ženom poglavice Peta Nokonija. Rodila mu je dva sina. Jedan od njih bio je Kvanah, rođeni voda, koji je svoje vršnjake već kao dječak predvodio u igri i sportu.

– Što ćemo učiniti sa zarobljenicima? – upita Hromi Los.

Nestrpljivo je pokazivao na kola što su ih bili dovukli s Walkerove farme i koja su sada stajala između stijena. Elsa Walker i njen sin ležali su u njima, ali se nisu micali.

Kvanah je pušio lulu zadubljen u misli. Nije odgovarao, a ni jedan trzaj lica nije odavao njegove misli.

Pogledao je prema kolima.

Ta ga je žena podsjećala na majku. Njena je kosa bila isto tako plava i duga, ali se sudbina s njom još gore poigrala. Vojnici su napali logor poglavice Nokona i Cynthiju Ann Parker vratili u civilizaciju. Opirala se rukama i nogama, jer je bila sretna kod Komanča, a nije razumjela jezika bijelih ljudi. No vojnici nisu za to marili.

Odveli su je vezanu, a nekoliko mjeseci poslije toga umrla je od tuge. Kvanaha je boljelo srce kad je mislio na taj dan.

Komanči su mu donijeli tu lošu vijest.

– Osjećaš li samilost prema to dvoje bljedolikih? – upita Hromi Los.

Ratnikov glas prekine Kvanahove turobne misli. On podigne pogled i otpuhne oblak dima. Zatim zaniječe glavom.

– Kvanah ne zna za samilost prema bijelim ljudima.

Ratnik skoči na noge.

– Zašto mi onda nisi dao da ih ubijem? Žena ima dugu plavu kosu i njen bi mi skalp donio veliki ugled!

Kvanah izvadi lulu iz usta. Vjetar se igrao njegovom crnom kosom koja se u dugim pletenicama spuštala niz ramena. Ogrlica od kostiju zvekala mu je na grudima. Pogledao je preko vatre Hromog Losa i naborao čelo.

– Moj brat misli samo na vlastitu slavu!

Hromi Los nije se dao smesti. Upitao je:

– Hoćeš li ih prodati Komančima? Za nekoliko pokrivača i pokvareno meso?

– Pokvareno je meso bolje od nikakvoga! Naš je narod siromašan, nama je nužno potrebna hrana da bi žene i djeca mogli prezimiti.

– Oteli smo bogat plijen!

Kvanah se prezirno nasmiješi.

– Vreća konzervi! Ona dostaje za dva dana, ako živimo štedljivo.

– Ali mi imamo konje!

– reče ponosno Dvostruki Medvjed.

– Zar ćete živjeti od konjetine? Komanču treba bizonovo meso! Ono ga čini jakim za borbu i lov...

– Nismo vidjeli ni jednoga bizona!

– Oni će već doći!

– Oni će doći! – reče ratnik koji je sjedio kraj poglavice. – To je rekao i Isatai, a on je veliki vrač i on će ih dovesti ovamo...

– Ja ću ih dovesti ovamo! – odvrati Kvanah oštrim glasom.

– Ali ti nisi vrač!

– Ja sam ratni poglavica našega plemena i sudbina Komanča je u mojim rukama!

– Isatai...

– Isatai je obmanjivač!

Ratnici su zaštujeli. Znali su da Isatai i Kvanah nisu previše skloni jedan drugomu i da bi se poglavica svaki put razbjesnio kad bi netko spomenuo vrača.

No Isatain utjecaj među ratnicima bio je vrlo snažan, a vjesti o njegovim čudesima prodrle su čak do Indijanaca u rezervatu. Neki mladi ratnici bili su pobjegli i pridružili se Kvahadima.

Čak i Osamljeni Vuk i njegovi Kiove pobjegli su u Meksiko, navodno samo zato što su imali povjerenja u Isataija i njegovu vještinu liječenja.

– Hoćeš li ih povesti sa sobom u logor?

Kvanah opet pogleda prema kolima. Žena se malo micala i

stenjala. Prva svjetlost zore obasjala je njeno tijelo. Dječak je još spavao.

– Da, kažem, treba ih svezati za kolac! – poviče Hromi Los.

A Kvanah će strogo:

– To će odlučiti vijeće staraca!

– Mladima je dopušteno govoriti nepromišljeno, no mudri starci donijet će odluku.

Poglavica isprazni lulu, gurne je u vrećicu što mu je visjela o boku i reče:

– Spremite se! Nastavljamo put!

Ratnici se dignu gundajući. Saviju pokrivače i pođu prema konjima da ih osedlaju lakim indijanskim sedlima.

– On ih sažaljeva – reče Hromi Los tiho svome prijatelju. – On želi da zarobljenici ostanu živi. Gledajte samo kako se zabuljio u bijelu ženu!

– Možda je želi uzeti za ženu! – izreče naglas onaj drugi.

Hromi Los zaniječe glavom.

– Kažem vam da ih on sažaljuje. Njegovo se srce smekšalo, on se brine za život naših neprijatelja!

– Kvanah je Komanč! On je naš ratni poglavica!

Hromi Los ugura pokrivač u bisage. Gotovo plašljivo pogleda prema Kvanahu koji je još sjedio kraj vatre i buljio u plamen.

– Ali njegova je koža svjetlija od naše! Tko zna, možda su i njegove misli...

– Moj brat govori kao da je lud! – prekine ga Ratnik Koji Jede Antilope. – Kvanah je Komanč, on misli i djeluje kao Komanč.

Hromi se Los nasmiješi ljutito, rekavši:

– Pričekajte!

Kvanah nije čuo riječi svojih mladih ratnika, a nije ga ni zanimalo o čemu govore. Njegove su misli odlutale daleko, k njegovoj majci. Sjećao se njenoga smijeha, njenog lijepog hoda i jasnoga glasa. Sjećao se i lijepih, čudnovatih priča o zmajevima, vitezovima i prinčevima što mu ih je uvečer majka pričala uz logorsku vatru.

Stenjanje zarobljenice prenu ga iz misli. Ustane i pođe prema kolima.

U međuvremenu se bilo razdanilo, prvi zraci sunca milovali su zemlju, meko i toplo.

– Bijela žena – obrati joj se Kvanah na engleskom jeziku.

Elsa Walker otvori oči. Njeno se lice zgrči od užasa dok je zdvojno pogledavala na sve strane. Je li već mrtva? Zar tako izgleda život poslije smrti? Beskonačan lanac teških snova i strašnih slika?

Zatvori oči i ponovo ih otvori. No lice nad njom ostalo je i dalje tu. Tamno lice sa crnim očima i žutim i crvenim ratnim bojama na obrazima.

Počela je drhtati. Gdje je Dave? Gdje je njen dječak? Htjela je vikati, ali se jedna tamna ruka spustila na njena

usta i ugušila joj glas. Indijanac će ga ubiti, sada odmah!

– Mir, mir, bijela ženo!

Elsa Walker je teško disala. Glava ju je boljela, a kožni remeni urezali su joj se duboko u meso. Tamne zavjese prolazile su joj pred licem, nestajale i opet se vraćale.

– Ne uzbuđuje se, bijela ženo!

Prisili je da bude mirna. Znoj joj se cijedio niz obraze, koža lica ju je pekla. U očima su joj bile suze. Gledala je lice koje je još bilo nad njom.

– Ne uzbuđuj se, bijela ženo – rekao je Indijanac ponovo i skinuo ruku s njenih usta.

Elsa Walker ga je gledala začuđeno.

– Ti... ti govoriš našim jezikom?

Kvanah kimne.

– Naučio sam ga od svoje majke. Prije mnogo godina, kad su bizoni još prolazili našom zemljom. Ja sam Kvanah Parker – ponosno će on. – Najviši ratni poglavica svih Komanča.

Elsa Walker je nastojala savladati strah koji ju je iznenada zgrabio ledenim prstima. Kvanah Parker? Voda svih Indijanaca? Isti onaj Kvanah Parker o kome su pisale novine.

– Kvanah Parker?

Poglavica se udari u prsa.

– Svi znaju moje ime i sa strahopoštovanjem ga izgovaraju – reče sa smiješkom. – Kvanah je hrabri ratnik i veliki poglavica, a glasovi o njegovim

djelima doprli su i do bijelih ljudi.

– Djela? – ponovo ona zajecca. – Besramna djela! Umorstva! Umorstva i ubojstva!

Kvanahovo se lice smrači.

– Za to bih te mogao ubiti!

Usne su joj podrhtavale. Njeno se tijelo iznenada stalo savijati u grčevima i ona se previjala od boli.

Poglavica je čekao s ledenim izrazom lica da se ona smiri.

– Bijeli su nas ljudi prevarili – rekao je potom. – Obćali su nam hranu i lijekove i dobru zemlju u rezervatu, ali nam daju pokvareno brašno i gnjilo meso. Pustili su nas da gladujemo i mirno su gledali kako naša djeca umiru.

– Što smo mi tome krivi? – poviče Elsa Walker. – Zar su rančeri i farmeri krivi ako naša vlada i vojnici ne ispunjavaju svoja obećanja?

– A što su skrivili naše žene i djeca?

Elsa Walker ga je gledala bez razumijevanja, a zatim se drhćući i jecajući spusti uz svoga sina koji je još ležao bez svijesti u kolima.

– Ubij nas! – rekla je tiho, a tijelo joj se treslo. – Ubij nas i učini svemu kraj! Ne mogu više...

Kvanah se okrene da pođe.

– O tome ćemo odlučiti u logoru.

Ostavio je uplakanu ženu i pošao k Hromom Losu i ratnicima koji su strpljivo čekali kod konja. Ni jedan od njih nije

znao engleski, pa tako nisu razumjeli ni jedne riječi onoga razgovora.

Ratnik Koji Jede Antilope udaljio se bez riječi, privezao svoga konja za kola i popeo se na sjedalo za kočijaša. Zapucketao je jezikom, kako je to bio vidio kod trgovaca i vojnika u rezervatu. Kola se pokrenuše.

III

Sunce je odskočilo visoko na nebu kad su stigli do logora. Bio je to velik logor od nekih tridesetak šatora, a ležao je u jednóm skrovitom kanjonu. Šatori su stajali u obliku kruga na obali isušenoga korita nekoga potoka. Suhi vjetar nosio je pijesak po logorištu i mlatao pokrivačima što su visjeli na ulazima u šatore.

Kvanah i njegovi ratnici potjerali su konje kroz korito potoka, zaustavili ih u logorištu i poskakali u oblaku prašine sa svojih sedala. Psi su se otrgli sa svojih uzica i potrčali im u susret, veselo lajući.

— Kvanah se vratio! — poviče netko, a zatim su se čuli pojedinačni povici odobravanja. — Kvanah se vratio!

Svi su okružili poglavicu i njegove ratnike, samo je vrač ostao sjediti pred šatorom nijem i ukočen. Isatai nije svom protivniku htio ukazati više pažnje nego što je bilo potrebno.

Kvanah dobaci uzde svoga konja nekom dječaku.

— Idite u svoje šatore! — okomi se na one koji su stajali oko njega. — Ovdje nema ničega zanimljivog!

Neka stara žena rašcupe si jede kose, koja se nije bojala poglavice, pristupi mu i reče, tužeći se:

— Niste se vratili s plijenom? Zar da svi umremo od gladi?

— Uskoro će doći bizoni! — Već predugo čekamo!

— Onda Isataine čarolije ne valjaju — odvrati Kvanah prezirno. — Potužite se njemu!

Kvanah baci pred ženu vreću konzervi i htjede otići, ali ga drndanje kola zaustavi. Ratnik Koji Jede Antilope bio je zaostao sa zarobljenicima i tek je sada stigao u logor. Zaustavio je kola kraj ratnika i skočio sa sedala.

Žene i djeca su se uznemirili. Gurajući se, približe se kolima, a ni muškarci koji su bili ostali u logoru nisu mogli obuzdati znatiželju. Svatko je htio vidjeti bijele ljude.

— Hokahej! — poviče neka žena.

Elsa Walker je ležala sva zaplakana u kolima i držala sina u naručju. Dave je drhtao cijelim tijelom i činilo se da i on plače.

— Majko — jecao je dječak tiho.

— Majko — ponovila je neka Indijanka. — Majko! Majko!

Žene su hihotale. Sve više njih htjelo je dotaći bijelu ženu i njenoga sina, tako da se pred

kolima stvorila gužva. Elsa Walker je to podnosila mirno, a svaki put kad bi se Dave trgnuo, nježno bi ga pomilovala.

– Zašto su njih dvoje tako bijeli i svijetli? – upita neka djevojčica svoju majku. – Pogledaj samo kako im je kosa žuta!

Majka joj nije znala odgovoriti. Slegla je ramenima, a u taj čas neka druga žena već ju je gurnula u stranu, jer je svakako htjela dotaknuti haljinu bijele žene.

– Pustite me da prođem! – vikala je ona uzbuđeno.

Kvanah se više nije mogao suzdržati. Kriknuo je i uperio pušku u žene. Njegove su oči bijesno plamtjele.

– Natrag! – zaurao je.

U trenutku su svi utihnuli. Žene i djeca razbježali su se na sve strane.

Poglavica pokaže puščanom cijevi na nekoliko ratnika.

– Odvedite zarobljenike u prazni šator na rubu logora! – zapovijedi im on. – Provjerite jesu li čvrsto svezani!

– Ja sam ih se prvi dotakao – poviče Hromi Los. – Ja imam pravo odlučiti što će se s njima...

– Umukni! – zagrmi poglavica na njega.

Hromi Los ga nije slušao. Mladi je ratnik vidio kako su žene i djeca ostali pred šatorima i kako su znatiželjno gledali prema njemu. Takva mu

se prilika neće tako brzo ukazati.

Ponosno je podigao ruke na prsa.

– Mogao sam ih oboje ubiti!

– poviče on glasno. – Ali Kvanah mi nije dao. Naš poglavica postaje preblag. On nas želi spriječiti da se osvetimo bijelim ljudima!

Više ništa nije dospio reći. Hvanah je uhvatio svoju pušku objema rukama za cijev i udario Hromoga Losa kundakom u grudi. Ratnik uzvikne, spotakne se i sruši na pijesak koliko je dug i širok.

– Ja sam poglavica! Ja odlučujem što će se raditi i ne dopuštam da mi ti bilo što propisuješ!

Još više se uspravio.

– Idući put dat ću ženama i djeci da te ubiju – grubo se otrese na mladog ratnika koji se stenjući podigao i nestao među šatorima.

U gomili se čulo mrmljanje. Biti ubijen od žene to je najgore što se muškarcu može desiti. Zacijelo je Kvanah veoma bijesan. Ali imao je pravo. Hromi je Los nosio oružje tek nekoliko tjedana i morao je slušati svoga poglavicu.

Kvanah prezirno pogleda za njim i pljune u pijesak. Zatim se obrati muškarcima, ženama i djeci oko sebe, a ovi se približe gotovo plašljivo.

Poglavica podigne obje ruke i svi umukoše.

– Čujte me! – poviče tako

glasno da ga je i Isatai pred svojim šatorom mogao razumjeti. — Vremena su loša, a bogovi su nas napustili!

On pogleda Isataija kao da ga želi učiniti odgovornim za to. No stari se Komanč nije ni pomaknuo.

— Prije mnogo godina živjeli smo sretno i zadovoljno u ovoj zemlji koja nema ni početka ni kraja. Na livadama su se crnjeli bizoni, a mi smo imali dovoljno mesa za sebe i za svoju djecu. Zatim su došli bljedoliki! Sa sobom su donijeli vatrene cijevi i mnogo dobrih riječi koje je zameo vjetar. Klali su naše bizone, osvajali zemlju i podizali ograde, tako da se nismo mogli više ni maknuti. Naša djeca, starci i slabi umirali su od teških bolesti. Zar nije tako, braćo moja?

Bura negodovanja prođe kroz redove onih što su se bili skupili oko njega. I sam Isatai digne pogled i bi mu teško zatomiti glasni povik odobravanja.

Poglavica spusti pogled i reče:

— Mi smo se hrabro opirali, poubijali smo mnogo bijelih ljudi, a vojnici nas nisu mogli prisiliti da odemo u rezervat.

— Pa zašto, onda, da ne ubijemo zarobljenike? — poviče neki ratnik koji bijaše Kvanahov rođak i nije ga se bojao.

Kvanah ga je dugo gledao. — Zar smo mi krivi što Čejeni otimaju konje? Zar nas treba kudit kad Arapahosi pale

farme bljedolikih? Bijela žena i njen sin nisu ništa krivi što su nas konjanici prevarili!

Ratnika taj odgovor nije zadovoljio.

— Ni bljedoliki ne pitaju jesu li naše žene i djeca krivi kad uništavaju naša sela. A kad naša braća na dalekom sjeveru počine neko zlodjelo, može se dogoditi da ćemo mi za to odgovarati i biti kažnjeni!

Kvanah Parker nije htio priznati sebi da je prije nekoliko sati i on dijelio to mišljenje, no njegove su oči sada sijevale.

— Mi nismo bljedoliki! — odgovori neobično oštro. — Mi smo Kvahadi, najhrabriji ratnici prerije! Zar se ne sjećaš više? Mi smo bili jedini koji nismo potpisali onaj papir jer je bio pun laži i jer nismo htjeli živjeti poput žena. Hrabriji smo od naše braće Penateka, Jamparika i Kotsoteka i nije nam nužno boriti se protiv žena i djece!

Pogledao je gotovo preklinjućim pogledom dvojicu starih poglavica s dugom sijedom kosom, koji su s nepomičnim izrazom lica sjedili pred šatorom. Oni pripadali onima koji će te večeri zajedno s njim raspravljati o sudbini dvoje zarobljenika.

— Ali nama su potrebne zalihе! — prigovori neki drugi ratnik. — Trebamo mesa i brašna, šećera, a moramo ubijati da bismo sve to oteli od bijelih ljudi.

— Nama su prije svega po-

trebni ratnici! – odgovori poglavica. – Bijela žena koju smo zarobili snažna je i lijepa, može nam roditi mnogo ratnika. A dječak je hrabar, u to smo se sami uvjerali.

Začuvši te riječi, Isatai nije više izdržao na svome mjestu. Ustao je i dostojanstvenim koracima prokrčio sebi put kroz mnoštvo koje je slušalo. Zauzvadi se pred Kvanahom, a usne su mu se razvukle u podrugljiv smiješak kad je rekao:

– Čudim se tvojim riječima! Nikada te nisam osobito volio, ali sam se divio tvojoj hrabrosti i smionosti. No sada se pitam nije li ovaj mladi ratnik ipak u pravu!

– Što to treba da znači?

– Možda si postao previše blag! Nije li možda bijela žena pomutila tvoja čula? Ili se možda bojiš slušati krikove zarobljenika kad umiru.

Vrač načas zastane, kako bi njegove posljednje riječi mogle još jače djelovati:

– Možda nisi više dovoljno hrabar?

– Zar je hrabrost boriti se protiv žena i djece? – Lice poglavice se zajapurilo i on je drhtao od bijesa. – Zar time želiš reći da sam postupio kao kukavica?

– Meni je pred očima samo dobrobit našega plemena!

– Da je zaista tako, već bi odavna doveo bizone! – odvratila Kvanah Parker i nasmije se podrugljivo. – Gdje su bizoni? Zar tvoje čarolije nisu

dovoljno jake da ih vrate u zemlju Komanča?

– Oni će doći!

– Da, ali onda kad ih ja dovedem!

– Ne, ja ću ih dovesti!

Isatai podigne šaku pijeska i pusti ga da ga vjetar raznese. Zatim se obrati ratnicima kao da ih zaklinje:

– Čujte me! Prošlo je mnogo dana otkako sam vam obećao da ću ponovo dovesti bizone i ja ću održati svoje obećanje! Cim dode proljeće, otići ću u bregove i postiti i tada će mi Veliki Duh reći gdje mogu naći te životinje!

– Zašto ćeš tako dugo čekati? – upita jedan od ratnika.

– Meni se snilo – odvratila Kvanah, a to bi govorio svaki put kad ne bi znao kako nastaviti – snilo mi se da me u šatoru posjetila jedna stara žena i rekla mi da će bogovi tek u proljeće odgovoriti, u proljeće kad procvate drveće i kad livade budu šarene od cvijeća.

Kvanah izusti glas prezira. Bio je gotovo siguran da je Isatai izmislio taj san kako bi dobio na vremenu.

– Tvoje su riječi doduše lijepe – podrugljivo reče vraču.

– Ali iza njih ne stoji ništa! Postao si star, Isatai!

Vrač uplašeno otvori usta i htjedne nešto reći, ali Kvanah uopće više nije obraćao na njega pažnju. Cereći se, prođe pokraj njega i nestane u svom šatoru, a da ga više nije ni pogledao.

Isatai bijesno udari nogom o zemlju, viknuvši:

– Moje će vrijeme ipak doći!

IV

Večer se spustila. Sunce je zapadalo iza stijena u more crveno od njegova sjaja, a tamne su se sjene slijevale u kanjon. U šatorima su sjedili ratnici oko vatre, oduševljavajući se pričama o starim vremenima. Noćna ptica letjela je nad logorom. Čulo se lepetanje njenih krila. Tražila je plijen.

Pred šatorom zarobljenika stražarila su dvojica ratnika. Čučali su na podu i znatiželjnim pogledom pratili staru ženu koja je kraj njih ušla u šator sa dvije posude juhe.

Dave i njegova majka dignu se uplašeni sa svog ležaja.

– Tko je to? – upita Dave u strahu.

Žena se prigušeno smijala dok je zarobljenicima odvezivala remenje kojim su im bile vezane ruke. Pružila im je posude i promatrala ih, cereći se, kako su pohlepno posegnuli za žlicama. Dave i njegova majka cijeloga dana nisu još ništa dobili za jelo i bili su radosni da će konačno nečim napuniti želudac.

Poslije podne bili su sami u šatoru. Mogli su se malo odmoriti, iako je bilo veoma vruće. Strah pred Indijancima ustupio je mjesto nijemoj iscrpljenosti. Dječak je obrisao suze, a i majka je mogla odagnati tu robne misli.

Dave znatiželjno pogleda Indijanku. Imala je dugu sijedu kosu, a lice joj je izgledalo kao da se sastoji od samih bora. Strpljivo je čekala dok su dječak i njegova majka pojeli juhu.

– Govoriš li engleski? – upita je Daveova majka, a glas joj je bio još promukao od plakanja.

Žena je razvukla usta u kojima je bio samo još jedan žuti zub.

– E?

Elsa Walker pokaže žlicom na nju.

– Ti govoriti engleski? – upita je još jedanput polako.

No žena je opet nije razumjela, pa je Daveova majka odustala od daljeg ispitivanja. Pojela je posljednji gutljaj juhe i vratila ženi posudu i žlicu. I Dave je također bio gotov. Izgledalo je da se više ne boji te žene.

– Juha je bila dobra – reče dječak kad mu je žena ponovo svezala ruke. – Kakva je to bila juha?

Elsa Walker je čekala da žena ode.

– Ne znam – odgovori mu tada.

Slutila je zlo, ali nije htjela plašiti sina bez potrebe.

Legla je ponovo na bizonovu kožu, a svezane ruke stavila pod glavu.

Iako je danju bilo veoma vruće, sada je nastala ledena hladnoća. Zemlja je opet bila sasvim suha i ništa više nije

podsjecalo na sinoćnju kišu. Kroz otvor za dim sjala je mje-sečeva svjetlost. Bilo je mirno. Samo je cvrčanje cvrčaka pro-diralo kroz noć.

– Majko?
– Što je, sine?
– Hoće li nas ubiti, majko?
– Ne, Dave, sigurno neće!
– Ali Kvanah jedini želi da ostanemo živi!
– Drugi će ga poslušati!
– Sigurno?
– Kvanah Parker je pogla-vica, Dave! Vidjet ćeš da će nas Komanči uzeti u svoje pleme, a onda će doći vojnici da nas oslobode!

– Nadajmo se, majko!

Ona zatvori oči. Pred njom su se okretali tamni krugovi. Spopala ju je vrtoglavica od mnogih misli koje su joj prolazile glavom.

Kakvu će odluku donijeti Vi-jeće staraca? Hoće li Kvanah Parker uspjeti protiv volje svih drugih? Poslije podne pogla-vica je dokazao da je za to zai-sta sposoban. Njegova je riječ vrijedila mnogo kod njegovih sunarodnjaka i nije on slu-čajno, iako mješanac, bio iza-bran za poglavicu.

Ali koliko je njegova riječ značila kod staraca i mu-draca? Što će vrač Isatai na to reći?

Sva su je ta pitanja mučila, a odgovora na njih nije bilo.

Ona uzdahne, slušajući kako vjetar šumi napolju, kao da je želi utješiti. No žalost je nije napuštala. Sablasna tišina koja

je vladala u logoru samo je po-jačavala njene brige i strahova-nja za njihove živote.

Zašto je sve tako mirno i tiho? Zašto se ne čuje lavež paša, zašto Komanči ne plešu oko velike vatre, kako je čitala u knjigama koje je jednom po-sudila od učiteljice?

Možda su bijelci tomu krivi, pomisli. Vojnici i farmeri, kau-boji koji neprestano tragaju za pobunjenim Komančima. Sva-kog su se časa mogli pojaviti na ulazu u kanjon. Možda su se Komanči bojali topova koji su mnoge logore njihove braće na sjeveru već bili sravnili sa zemljom.

Ili je glad, što je prijetila Indi-jancima, bila tomu kriva? Glad koja će uskoro poput aveti pro-laziti između ovih šatora.

Ona to nije znala. Bila je prvi put u indijanskom logoru gdje joj je sve izgledalo strano, ali istodobno i poznato.

Samo joj je bubnjanje, što je iznenada počelo, navještavalo da njoj i njenome sinu prijeti velika opasnost. Sada je od-luka morala ubrzo pasti. Za nekoliko će sati Kvanah doći k njima i objaviti im presudu Vi-jeća staraca. Ona sva protrne.

– Majko!

– Čujem, sine – odgovori.

– Zašto Komanči bubnjaju, majko? Znači li to da će nas privezati za kotač od kola? I zapaliti vatru pod nama?

– Ne, Dave.

– Ili će nam skinuti kožu s tijela?

– Ne, ne!
– Ali to Komanči rade sa bijelcima, majko! – reče Dave. – Vojnici su nam to pripovijedali.
– Koji vojnici?
– Zar se ne sjećaš više? Vojnici koji su onda kod nas jeli i spavali...

Sada se sjetila. To je bilo prije nekoliko mjeseci. Dvojica vojnika čiji su konji hramali došli su k njima na farmu i ona im je dopustila da provedu noć u staji. Obojica su bili vrlo pristojni, a jedan od njih čak je darovao Daveu srebrni dolar.

Za vrijeme večere mnogo su govorili o ratu, o krvavim bitkama na sjeveru zemlje. O nekom pukovniku Chivingtonu koji je, navodno, uništio cijeli jedan indijanski logor zajedno sa ženama i djecom. A govorili su i o Indijancima koji su jednoga njihovog druga mučili cijeli jedan tjedan.

Bile su to okrutne priče, a ona nije imala nikakva razloga da sumnja u ono što su vojnici govorili. Zar nije i njen vlastiti muž poslije građanskog rata pripovijedao stvari kakve se ni u najgorim snima nisu mogle zamisliti.

Uguši stenjanje. Zašto se ljudi uvijek moraju boriti jedni s drugima? Zašto nema mira u ovoj zemlji? Zar nisu široke ravnice dovoljno velike za sve?

Pogleda svog sina.

– Majko?

– Što je, Dave?

– Mislim da netko dolazi!

Sada je i ona čula. Do nje su

dopirali glasovi. Netko je govorio sa stražarima pred šatorom.

– Dolaze li da nas ubiju, majko?

– Ne, Dave!

– A zašto onda dolaze?

Srce joj je kucalo u grlu. Mir koji ju je do tada obuzimao, nestao je. Kucnuo je čas. Kvanah Parker će stupiti u šator, a nekoliko će ratnika nju i njenog dječaka odvući do kolca nasred logora. Tamo će ih privezati, a u zoru će započeti mučenje.

Bizonova koža na ulazu u šator pomaknula se i jedna je spodoba ušla.

Ona odahne s olakšanjem.

Bio je to dječak, jedva nešto veći od Davea.

Što želi? Zar će ih on ubiti? Zar će tako dokazati svoju hrabrost? Ponovo je zgrabi strah i počne drhtati.

Ali se dječak samo sagnuo i položio svežanj šipražja na tlo. Nije izgovorio ni riječi.

Želi naložiti vatru, pomisli Elsa Walker.

– To nije poglavica – tiho će Dave. – To je dječak! Zašto nam šalju dječaka?

– Treba da se sprijatelji s nama – odgovori ona da bi ga ohrabrila. – On će naložiti vatru da nam bude toplo!

Najedanput se Dave više nije bojao.

– Onda nas Komanči sigurno neće ubiti!

– Ne, Dave – odgovori ona, iako još nije u to vjerovala.

Dave je osluškivao šum što je dolazio od dječaka u polutami šatora. On sada slaže šipražje, pomisli Dave. Isto tako kako je on činio kod kuće kad je htio naložiti vatru u peći.

– Majko?

– Da, Dave?

– Zašto on ništa ne govori?

– A što bi trebalo da kaže?

Bilo što!

– On sigurno ne zna engleski.

– Šteta.

Elsa Walker začuđeno okrene glavu. Činilo se kao da mali Indijanac uopće ne vidi ni nju ni njezina sina i ništa ga nije smetalo u poslu.

Šteta?

– Mogao bih ga inače pitati zašto su Komanči tako okrutni. Zašto uvijek napadaju farme i rančeve. Ta mi nismo krivi što su vojnici bili tako zli prema njima.

Elsa Walker pogleda plašljivo prema ulazu u šator.

– Mi smo Indijancima oteli njihovu zemlju – reče. – Zato nas oni ne podnose!

– Ali to je naša zemlja! Mi smo je kupili!

– To Indijanci ne znaju.

– Ti im to moraš reći, pa će nas sigurno osloboditi. Pokaži im papir što si ga u gradu potpisala.

– Oni neće da ga vide.

– Zašto ne?

– A osim toga, taj je papir izgorio!

Dave pogleda prema tamnoj spodobi. Dječak je klečao pred

svežnjem šipražja i pokušavao ga zapaliti. Bilo je mračno i nije se moglo vidjeti kako on to čini, ali mu to sigurno nije bilo lako.

– Možda treba šibice, majko!

– Indijanci se ne služe šibicama. Pogotovu to ne čine Kvhadi. Oni uzimaju štapove ili dva kamena i tako ih dugo trljaju dok se ne pojavi vatra.

– Ali bi mogli dobiti šibice od Komančerosa ili od trgovaca...

– Oni se toga boje. Ostaju pri svojim starim metodama.

– Ali one su veoma nespretni!

– Indijanci to tako rade već mnogo godina.

Dave je promatrao dječaka kome je očito bilo veoma teško zapaliti vatru.

– Imam u džepu šibice, majko! Da mu ih dam? Sigurno bi ga to veselilo!

Majka ga je htjela zaustaviti, no prije nego što je mogla išta reći već se Dave obratio malom Indijancu.

– Hoćeš li da ti dam šibice?

– upita ga.

Dječak se uopće nije osvrtao na njega.

– Šibice! Njima možeš zapaliti vatru!

Šum utihne. Činilo se da dječak gleda u Davea. No to Dave nije mogao u polumraku raspoznati.

– One su tu unutra! U mom džepu!

Dave pokaže svezanim rukama na desni džep hlača.

– Dodi i uzmi ih!

Dječak se polako približi. Dave je mogao vidjeti njegovo lice koje se na blijedoj mjesečevoj svjetlosti jedva razlikovalo od lica nekog bijelog dječaka. Samo mu je kosa bila drugačija, crna kao smola, a visjela mu je u dugim pletenicama sve do ramena. Na sebi je imao samo komadić odjeće oko bedara. Bio je po prilici iste dobi kao i Dave.

– Ne moraš se mene bojati, ja sam tvoj prijatelj!

– Prijatelj – ponovi mali Indijanac.

– Da, prijatelj!

Dječak se još više približi.

– Ovdje su u džepu. Dodi, izvadi ih! Njima možeš zapaliti vatru!

– Vatru! Prijatelj!

Dječak posegne naglom kretanjem u Daveov džep i česak zatim već je držao kutiju u ruci. Začudeno ju je gledao.

– Izvadi jednu šibicu i zapali je!

– On to ne shvaća – reče Daveova majka.

– Zapali je! Gledaj, ovako!

Dave mu pokuša pokazati kretanju što je treba učiniti, koliko je već mogao svezanim rukama.

Dječak ga je gledao s nerazumijevanjem.

Dave mu pokaže još jedanput i još jedanput.

Sada ga je razumio.

Ustreptao od radosti, zapali

šibicu, ali je zatim prestrašen ispusti kad je plamičak buknuo.

– On se boji, Dave! – reče Elsa Walker.

– Još jedanput! – reče mu Dave.

On je potpuno zaboravio da leži vezan u šatoru Komanča, nije čuo bubnjeve kojih je nepravilan ritam potmulo odzvanjao logorom.

– Još jedanput. I nemoj je ispustiti!

Dječak zapali drugu šibicu i drhćući ju je držao u ruci. Njegove su oči sjale i postajale sve veće.

– Vatra! – vikao je. – Vatra! Vatra!

– Da – reče Dave. – Vidiš, majko, uspjelo mu je!

Dječak zapali šipražje. Neko-liko je minuta sjedio pred vatrom i buljio u nju. Zatim skoči na noge i otrči napolje.

– Uspjelo mu je! – ponovi Dave još jedanput.

Legne tik uz majku na raširenu bizonovu kožu. Njegove su se misli oslobodile briga i straha. Zatvori oči i utone u san.

V

Bilo je još mračno kad je izvi-kivač prolazio kroz logor udarajući u bubanj. Njegov je snažan glas odjekivao kanjonom, a odbijao se od stijena kao mnogostruka jeka. Neka velika ptica kružila je nebom i znatiželjno gledala logor koji se budio.

Žene su zijevajući izlazile pred šatore i odlazile prema mjestu gdje je bila voda. Mjesto je bilo sakriveno iza grmlja. Dva ratnika pođu po konje i odjahaše prema izlazu kanjona da smijene straže. Nekoliko golih dječaka igralo se sa psima, ali je došla jedna žena i glasno psujući povelala djecu natrag u šator.

Na istočnom rubu logora izašao je Isatai iz svog šatora. Popeo se pognut na brežuljak i tamo zahvalio bogovima za novi dan.

Kvanah Parker je kasno ustao. Savjetovanje je sinoć dugo trajalo i on je tek pred jutro došao u šator da prilegne. Njegov je san bio nemiran, sanjao je o prinčevima i vitezovima u sjajnim oklopima.

Kad je smrknuta lica stupio pred šator, ljudi i žene njegova plemena sa znatiželjom su ga pogledali. Stajali su u velikom polukrugu i napeto čekali da čuju od njega odluku što ju je donijelo Vijeće staraca.

Ali se poglavici nije žurilo. On je u mislima još bio na noćasnoj raspravi i u čudnim snovima zbog kojih je tako nemirno proveo noć. Trebalo mu je vremena da se sabere. Zbunjen, morao je priznati samome sebi da se boji doći pred plavokosu ženu i njenog sina. Njena je kosa bila tako zlatna i sjajna kao sunce, i premda su godine teškog rada ostavile na njoj svoj trag,

njemu se učinila neizmjereno lijepom.

Silom odagna te misli i pozove dvojicu ratnika. Oni istupe.

— Dovedite zarobljenike! — naredi poglavica.

Ratnici otrče i nestanu u šatoru na rubu logora, pred kojim je još stajala straža. Dugo su se tamo zadržali, a Kvanah zatvori oči jer je Elsu Walker i njenog sina htio vidjeti tek kad budu stajali pred njim. Oni su bili začudo hrabri i mirni, nisu se opirali i nisu vikali kad su ih ratnici doveli na sredinu logora.

Mirno su stali pred poglavicu, samo je dječak pognuo glavu i držao se čvrsto majke. Elsa Walker pogleda poglavicu naoko bez straha.

— Hoće li nas sada ubiti? — upitao je Dave tiho.

Njegova mu majka ne odgovori. Uperila je svoj pogled u poglavicu i čudila se što je otkrila nešto poput smiješka u njegovim očima. No Kvanah se odmah opet uozbilji. Podigne obje ruke da smiri ljude.

— Moja braćo! — poviče poglavica. — Mudri starci našega plemena donijeli su odluku! Za to nam je trebalo mnogo sati, jer su Isataine čarolije zakažale, pa smo dugo morali čekati na znak Velikog Duha.

Pogleda podrugljivo Isataija koji je sjedio pred svojim šatorom i bijesno izgovarao kletve. To je za njega bio loš dan. Čaroban trik kojim je htio utjecati

na Vijeće staraca nije uspio, noćni su mu duhovi jedva dali da spava, a pažnja cijelog plemena bila je sada sva okrenuta prema Kvanahu, njegovom najvećem protivniku.

– Veliki Duh nije nam htio pomoći jer si ga ti uplašio svojim riječima – poviče.

Kvanah ga nije slušao. Pritisnuo je ruke na gola prsa i iznenada ih ispružio, tako da su zarobljenici uplašeno ustuknuli i bili bi posrnuli da ih ona dvojica ratnika nisu grubo držala za ruke. Elsa Walker zatomi krik bola.

– Čujte me! – poviče poglavica svojim snažnim glasom. – Dugo smo vijećali i došli do zaključka da ćemo samo u tom slučaju nešto dobiti ako bljedolika žena i njen sin ostanu živi.

Iznenadno mrmljanje čulo se iz redova okupljenih ratnika. Čuli su se bijesni povici, a neki su muškarci čak prijetili uzdignutim pesnicama. Oni su bili čvrsto uvjereni da će većina u Vijeću staraca glasati za smrt bljedolikih, pa su sada bili razočarani.

– Majko – ogласi se Dave, sav u suzama – zašto su ratnici tako bijesni?

– Ja... ja ne znam! – odvrati ona slabim glasom.

Kvanah energičnom kretanjem ruke umiri razjareno mnoštvo. Tek je potom rekao bijelim ljudima na njihovu jeziku što je Vijeće staraca odlučilo. I opet se u njegovim očima vidjelo ono čudnovato

svjetlucanje kad je pogledao bijelu ženu.

– Majko! – samo to je rekao Dave.

Dječak se stisnuo uz majku i pustio da mu suze teku. Glasno je plakao i prestao je tek kad ga je majka čvrsto obujmila i pogladila po glavi, govoreći mu riječi utjehe.

– Znala sam – rekla je tako tiho da je to samo njen sin mogao čuti. Oči joj se napune suzama. – Znala sam to, Dave! Sada se više ne moramo bojati!

– Što će biti s nama, majko?

– To ne znam – odgovori ona šapćući. – No što se god dogodilo, moraš uvijek misliti na to da će nas vojnici osloboditi!

– Kada će vojnici doći, majko?

– Uskoro, Dave. Uskoro.

Glasan povik poglavice vrati dječaka i njegovu majku u stvarnost. Elsa Walker se poboja da je on razumio nešto od onoga što je govorila Daveu. No Kvanah je samo želio da svrati pažnju svojih sunarodnjaka na sebe. On i ne pogleda ženu i dječaka.

– Braćo! Čujte svog poglavicu koji želi samo najbolje svim Kvahadima! Slušajte što vam kaže vaš poglavica!

Komanči su puni iščekivanja gledali svog vođu i jedan se trenutak čuo samo lavež pasa koji su se otimali o neku kost.

Kvanah pokaže na dvoje zarobljenika.

– Žena i njen sin neće umri-

jeti! Do te odluke nije nas dovelo sažaljenje i ja nisam osjećao nikakvu slabost kad sam se založio za ovo dvoje bljedolikih. Vi dobro znate da Kvanah mrzi bijele uljeze i da prezire njihove misli i njihove odluke. Na mojem koplju vise skalpovi mnogih konjanika, a moj je štap dotakao mnogo bljedolikih!

— To je istina! To je istina! — poviče jedan mladi ratnik koji se već mjesecima divio poglavici.

— Ali rat protiv nas ne vode žene i djeca. Ni žene ni djeca ne kolju naše bizone i ne ostavljaju lešine naših svetih životinja da sagnjiju na suncu! Ne, moja braćo! To čine lovci sa svojim teškim puškama i konjanici. Oni žele našu propast...

— Što ćeš učiniti sa zarobljenicima?

— Jedna će obitelj preuzeti dječaka. On treba da odraste kao ratnik i da postane jedan od nas. Kad dođe njegovo vrijeme, on će zajedno s našim sinovima poći u boj i zajedno s njima lovit će bizone!

— A žena? — poviče neki ratnik. — Što ćemo s njom? Ona je tako blijeda, zato ne poznajem nikoga tko bi je htio uzeti za ženu. Što će biti s njom?

Kvanah se svlada da mu ne odgovori vrlo oštro. Njegova je majka bila bijela žena, pa iako je odrastao kod Komanča i čak postao njihovim poglavicom, njegove su predodžbe o ljepoti bile drugačije nego u njegovih

sunarodnjaka. Ali te svoje misli dobro je sakrivao.

— Netko se mora njome oženiti — reče.

Muškarci su stajali nijemi. Vremena su bila loša i nijedan od njih nije htio imati bijelu ženu u svom šatoru. Ta što im je ona mogla pružiti? Bijele žene rade slabo i nemaju pojma što se ratnicima svida. Možda čak ne znaju ni kako se prave mokasine. Ne, bijela im žena ne treba. Samo im može pasti na teret.

Onda se ipak javi jedan ratnik.

Crni je Oreo bio visok čovjek u najboljim godinama. Njega su njegovi sunarodnjaci poštivali, a protivnici su ga se bojali. Čuli su se povici čuđenja kad je istupio pred Kvanaha.

— Uzeo bih je kao robinju — reče velikodušno. — Mogla bi spavati sa psima i dijeliti s njima hranu.

Kvanah potisne srdžbu koja se iznenada u njemu razbuktala i potjerala mu krv u lice. Ratnici treba da zamijete kako ga riječi Crnoga Orla vrijeđaju.

— Zimske su večeri duge i ona bi se smrznula. Zašto je ne povedeš u svoj šator i ne postupaš s njom kao sa ženom naše boje?

Crni Oreo odrešito zaniječe glavom i vrati se u polukrug gdje su stajali muževi, žene i djeca.

— Sada ćeš je ipak morati ubiti! — poviče netko iz gomile.

Kvanah pogleda Elsu Wal-

ker koja nije razumjela ni riječi i bespomoćno čekala da poglavica prevede što su govorili. No ovaj se ponovo obrati svojim ratnicima.

– Dakle, nitko je ne želi uzeti za ženu?

Nitko ne odgovori. Ljudi su smrknuto gledali u svoga poglavicu koji je sagnuo glavu i naoko napregnuto mislio. Nisu ni pomišljali na to da Kvanah uopće nije namjeravao bilo komu od njih dati bijelu ženu.

– Ja ću se brinuti za nju – reče poglavica poslije nekog vremena s naglašenom ravno-dušnošću.

Izbjegavao je da pogleda prema Isataiju koji je još sjedio pred svojim šatorom i upravo palio lulu.

Ali ni vrač ni ostali Komanči nisu prozreli Kvanahovu lukavost, čak ni Hromi Los, koji je uvijek bio spreman da koga napadne, nije ništa posumnjao. Uostalom, Kvanah nije ni rekao da će se bijelom ženom oženiti. On će se samo za nju brinuti, ništa više. A to im se činilo potpuno ispravno. On se založio za njen život, pa neka se sada i pobrine da ona ostane živa.

Vidjevši da se ratnici slažu s njegovom odlukom, Kvanah jedva suzdrži smijeh. Samo su mu oči sjale kad je pristupio zarobljenici.

– Ti ideš sa mnom! – reče na engleskom jeziku, a zvučalo je to kao zapovijed.

Elsa Walker ga pogleda s

nevjericom. Na tren njegove su prijazne oči skrenule njenu pažnju i ona je čak osjećala neku sklonost prema tom Indijancu. No tada joj pogled padne na koplje sa skalpovima, što je stajalo pred njegovim šatorom, te spozna munjevitom brzinom da se jedva što izmijenilo od časa kad su je Komanči odvukli. Doduše, ona i sin izbjegli su smrti, ali nije bila sigurna da život kod Komanča neće biti tisuću puta gori od smrti.

Kvanah nije naslućivao njene misli.

– Dodi sa mnom – ponovi on.

Elsa Walker pogleda plašljivo sina koji je sakrio glavu među nabore njene haljine. Njene su oči gledale sa sve većim čuđenjem, strah je ponovo obuze i ukoči sve u njoj kao strašna bolest. Divljak, pomisli u panici, pa ja ne mogu živjeti zajedno s divljakom. Ja sam bijela žena, ja volim svog sina. Neću se odvajati od njega.

– Dave – poviče izvan sebe.
– Dave!

Jecajući padne na koljena, zagrlji sina koji je skamenjena lica gledao preko njenih ramena i kao da nije shvaćao što se oko njega događa.

– Majko – izusti tiho.

Držali su se čvrsto zagrljeni, Dave uplašen i tih, njegova majka glasno jecajući. Tek nakon nekog vremena opazili su da je uz njih stao neki dječak i

položio svoju ruku na Daveovo rame.

Elsa Walker se strese od straha. Njeni su jecaji isto tako brzo umuknuli kao što su bili i počeli. Začudeno pogleda dječaka, zatim Kvanaha koji ju je bespomoćno gledao, pa opet dječaka.

– Dave, Dave – reče izvan sebe – Dave, ovaj dječak!

Sada se prenuo i Dave. Miran glas njegove majke opet mu je pomogao da osjeti sigurnost. Zbunjeno protrlja čelo. Zar to nije dječak komu je dao šibice?!

Mali se Indijanac nasmiješi.

– Kehtato – reče i njegov smijeh potisne bol što su ga osjećali Dave i njegova majka.

Elsa Walker obriše suze.

– Kehtato – ponovi dječak, a zatim je slijedila bujica brzo izgovorenih riječi na jeziku Komanča. – Kehtato. Vatra. Prijatelj. Kehtato...

Dave ga je bespomoćno gledao, a kad je dječak prstom pokazao na sebe i ponovio riječ »Kehtato«, konačno ga je razumio.

– On se zove Kehtato – reče Dave majci. – Ali što on to još govori?

Kvanah Parker stane kraj dječaka.

– On te želi odvesti svojoj porodici. Crni te Orač želi posiniti, on želi biti tvoj otac. A Kehtato, tvoj brat!

– Ali kako je to moguće? – upita Dave.

Poglavica nabora čelo, ne

razumijevajući pitanje. Ipak, čuo je mnogo toga o bljedolikima da bi donekle mogao shvatiti što je Dave htio reći.

– Mi svi zajedno činimo jednu zajednicu – reče. – Mi smo velika porodica u kojoj će jedan učiniti sve za drugoga.

Dave ga začudeno pogleda.

– Ali onda svi Komanči imaju jednoga oca i jednu majku! – čudio se on.

Kvanah se sagne, digne malo zemlje i propusti je kroz prste.

– Naša je majka Zemlja – odgovori svečanim glasom – a vaš je otac Veliki Duh.

Kehtato uzme Davea za ruku i dječak pođe oklijevajući s njim, licem još uvijek okrenutim prema majci. On se bojao Indijanaca, bojao se i Kvanaha Parkera, iako se ovaj toliko zauzimao za njihove živote i bio mnogo prijazniji od mnogih ljudi u gradu. No čovjek, mislio je, nikada ne zna što ti Komanči namjeravaju. Možda je poglavica svoju ljubaznost samo hinio, a potajno je snovao nešto strašno. Možda je želio da ostanu dobro raspoloženi samo zato da bi ih mogao prodati za višu cijenu kad ih bude kao robove prodavao nekom drugom plemenu. A možda ih uprkos svemu ipak još želi privezati za stup.

Dave se zaustavi, no mali ga je Indijanac vukao dalje, a Dave je bio preslab da mu se odupre.

– Ne boj se! – dovikne mu

majka. Ona je stajala kraj poglavice i opet je plakala. — I nemoj zaboraviti što sam ti maloprije rekla!

Vojnici, pomisli Dave, da, uvijek ću misliti na to. Oni će uskori doći. Otjerat će Komanče u rezervat, a nas osloboditi. Imat ćemo novu farmu i sve će opet biti kao što je bilo.

VI

Dani su prelazili u tjedne, tjedni u mjesece, a vojnici nisu dolazili. Komanči su odlučili prezimiti u kanjonu jer se pokazalo da nema boljega skrovišta za njih. Izvor sakriven iza grmlja imao je dovoljno vode, izlazi iz ponora lako su se mogli zaštititi, a skrovište je ležalo dosta daleko u pustinji, tako da ga bljedoliki, ako bi tuda slučajno projahali, ili lovci na bizonu, nisu mogli otkriti. Samo je jedanput — a bilo je to krajem studenoga — jedan od izviđača pripovijedao uzrujano o nekoliko vojnika koji su bili zalutali u Llano. Ali su se vojnici pravodobno okrenuli, pa tako ni jedan od njih nije otkrio Komanče.

Dave je sve rjeđe mislio na vojnike. Dobro se snašao u porodici Kehtatova oca. Tu je živio čak bolje nego prije na farmi. Sada je naposljetku imao društvo za igru, a Keh-tato je imao čak male saonice kojima su se spuštali niz brežuljak blizu izvora.

Indijančev otac, kojemu su bijelci nadjenuli ime Mala Strijela,

bio je ponosni ratnik u najboljim godinama. O njegovoj hrabrosti u borbi s neprijateljem svjedočila su orlova i puranova pera što su mu bila zataknuta u crnu kosu spletenu u dvije pletenice. Kako je bila zima, a na zemlji je ležao tanak sloj snijega, ratnici nisu imali što raditi, pa su dvojica dječaka često sjedila uz vatru i slušala priče što im je pričao Mala Strijela. Ratnik je naučio engleski od nekog Komančerosa, pa je sada pričao miješajući engleski jezik sa svojim, pomažući se i rukama da bi što bolje objasnio ono o čemu je govorio.

— Poslušajte me, sinovi moji — reče on tako jedne hladne večeri u prosincu. — Jesam li vam već pričao o svojem prvom susretu s neprijateljem?

— Kada je to bilo? — upita Dave.

Bio je već naučio da je za Komanče više značio susret s neprijateljem, dakle sama bitka, nego ubijanje.

— Mnogo je ljeta od onda prošlo, a bilo je to upravo onog mjeseca kada se rodila tvoja sestra Žuti Cvijet — rekao je ratnik ponosno.

Žuti je Cvijet bila već godinama udata, što je značilo da je Mala Strijela sigurno bio vrlo mlad kada je izvršio svoje prvo junačko djelo.

— Nekoliko Arapahosa ubilo je jednoga od naših ljudi i mi smo odlučili da se osvetimo.

Mala se Strijela zagledao u

vatru. Odsjaj plamenih jezika igrao je na njegovu licu, a misli su mu odlutale u davna vremena o kojima je pričao.

– Bilo nas je dvadeset i Veliki nam je Duh bio sklon. U predvečerje polaska priredili smo veliku svečanost. Plesalo se, a stari su ratnici držali govore, zahvaljujući Velikom Duhu na njegovoj dobroti. Ja sam ostao u šatoru svog oca i molio.

Mala je Strijela polagano podigao pogled slijedeći dim što je u tankim pramenovima vijorio prema otvoru šatora.

– Slijedećeg smo dana krenuli vrlo rano. Nosio sam novi štit i luk što sam ga dobio kao dar od svoga oca. Izjurili smo iz logora uz divlju viku. Bio je to moj drugi ratni pohod i upravo sam izgarao od želje da se napokon suočim s neprijateljem.

– Nisi li se bojao? – upita Dave.

Ratnik ga pogleda začuđeno.

– Bojao? Bojao sam se samo toga da su Arapahosi možda odmakli odveć prema sjeveru i da ih nećemo stići. Bio sam tada vrlo mlad i želio sam borbu da bih stekao slavu i ugled. Ratnik ne vrijedi ni koliko njegov konj sve dok u kosi nema perja i dok žene ne počnu izgovarati njegovo ime sa strahopoštovanjem.

Dave je to razumio. Bilo je to baš kao i kod vojnika koji su se najprije morali istaknuti u bitkama da bi mogli biti unaprije-

deni u viši čin. Sjetio se kako mu je otac pričao da su mnogi oficiri tražili borbe samo da bi se u njima mogli proslaviti. Bijelci se, znači, nisu baš tako mnogo razlikovali od Komanča.

Dječak je to rekao svojem novom ocu i Mala Strijela se morao nasmijati. Pogladio je plavu kosu svojeg posinka, koja se već spuštala do ramena, te pripalio lulu, a zatim je nastavio:

– Otkrili smo Arapahose uz neku malu rijeku. Nisu ni slutili da smo pošli za njima, tako da čak nisu postavili ni stražare. Većina ih se kupala u rijeci, šaleći se sa ženama na obali. Kada su nas zamijetili, već su svi njihovi konji bili u našim rukama i mi smo odjurili.

Mala je Strijela na trenutak stao. Otpuhnulo je dim iz lule i stao promatrati kako se isprepleo s dimom vatre. Utonuo u misli, posegao je rukom iza sebe, tamo gdje je obično ležalo šibljje za vatru, no kada nije ništa našao, samo je slegnuo ramenima.

– Naravno, bio sam razočaran što je sve prošlo tako jednostavno. Zato sam okrenuo konja i pojurio natrag, u susret Arapahosima.

Kehtato je zadivljeno uskliknuo, a Dave je dodao:

– Vratio si se sasvim sam? To je bilo srčano. A koliko je bilo Arapahosa?

– Dvadesetak. Urlao sam

ratne poklike i uletio pravo među njih. Naletio sam na jednog ratnika, još mokroga od kupanja. Vitlao je toljagom. Srušio sam ga jednim udarcem. Ostali su se ukočili od straha. A kada su došli k sebi, bio sam već ponovo sa svojom braćom i tjerao otete konje prema jugu.

Sjećajući se uplašениh lica Arapahosa, Mala Strijela se morao i sada nasmijati, a nasmijala su se i dvojica dječaka. Zatim su pažljivo slušali ratnikovu priču o velikoj svečanosti što su je poglavice priredile poslije njihova povratka. Bila je to zaista veličanstvena svečanost. Mnogo se plesalo i mnogo je govora bilo održano. Na vatri su se pekli jezici bizona. Jedan je poglavica kičnim riječima hvalio djelo mladog ratnika.

Kada je Mala Strijela završio priču, vatra se bila već gotovo ugasila. U tami su još svjetlucali samo crveni plamičci žeravice. I tek sada dječaci su zamijetili kako su umorni i bez glasa su se zavukli na svoja mjesta do ulaza. Obje ratnikove žene spavale su već od zalaza sunca, a ubrzo se čulo i pravilno hrkanje Male Strijeje.

Te je noći Dave mnogo sanjao. Vidio je sebe kao hrabrog ratnika, kako na čelu stotina drugih ratnika juri prerijom. Plava mu je kosa sezala do zemlje. Nosio je koplje bogato urešeno krznima i perjem. I svoj je majku vidio u snu. Ja-

hala je, ponosno uzdignute glave, na poniju uz Kvanaha Parkera. Nosila je haljinu od kože, ukrašenu nakitom, a velike i lijepe oči su joj sjale.

Slijedećeg dana zaista je vidio majku. Noseći vrč, izišla je iz poglavičinog šatora i pošla putem prema izvoru. Bila je odjevena u kožnu haljinu, no prljavu i otrcanu. Majčina kosa neuredno je u pramenovima visila sve do poderanog pokrivača što ga je ogrnula preko ramena.

Jedino su majčine oči bile iste kao i u snu. Bile su plave, velike i lijepe. Nije bilo ratnika koji se nije zadivljeno za njom okrenuo kada je išla na izvor.

– Plava kosa – lijepa žena – reče Mala Strijela.

Sjedio je zajedno sa svojim sinovima i čistio pušku koju je prije nekoliko godina u borbi oteo nekom bijelcu.

Dave se nasmiješio. Teško se privikavao na novo majčino ime, ali mu je bilo drago što su gotovo svi ratnici voljeli njegovu majku i što su i njega prijazno pozdravljali kada je išao logorom. Sve je bilo drukčije od njegovih strahovanja. Komanči su postupali s njime kao s jednim od svojih i sve je rjeđe pomišljao na vojnike koji bi ih mogli spasiti. I njegova se majka sve više privikavala na život kod Komanča, tako da su prilikom susreta na izvoru ili u logoru manje govorili o prošlosti, a više o budućnosti.

– Kvanah je dobar čovjek –

rekla je jednom Elsa Walker kada je sa sinom tražila bobice. – Prijazniji je od mnogih bijelaca koje sam poznavala i ne razumijem zašto ga se svi farmeri boje.

– I meni se sviđa kod Male Strijele. Hrabar je i zna lijepo pričati – odvio je Dave, pokazavši na šator svog novog oca.

Šator je bio oslikan mnogim šarenim slikama koje su govatile o hrabrim djelima ratnika.

Majka je odložila košaru s bobicama na pijesak i rukom otrla znoj s čela. Proteklih je tjedana naporno radila i bila je umorna.

– Majko?

– Molim, Dave?

– Zašto ne bisno otišli kući i rekli ljudima da Komanči zapravo i nisu tako zli. Ako im ispričamo kako s nama postupaju, možda će odustati od potjere. I tada bi svi mogli živjeti u miru.

– Komanči neće dopustiti da odemo.

– Ako kažemo Kvanahu što namjeravamo, sasvim će nas sigurno pustiti da odjašemo u grad...

– Ne, Dave – zazvučao je njen glas žalosno. – Kvanah zna da bi nas vojnici na povratku slijedili. Došlo bi do velikog pokolja i svi bi Komanči morali umrijeti.

– I Kehtato?

Potvrdila je, umorno kimnuvši.

– I Kehtato. I Mala Strijela i svi drugi. Vojnici bi došli s veli-

kim topovima i tako bi dugo pucali na logor dok ne bi sve pobili.

– A ako Kvanah odjaši s bijelom zastavom k vojnicima i moli ih za mir? Možda bi mogao s njima popuštiti lulu mira i sklopiti sporazum.

Samo je odmahнула glavom.

– Komanči su ponosan narod – rekla je – ova je zemlja njihova i oni je se ne žele odreći. Ne žele živjeti u rezervatima s drugim plemenima. Sve što oni žele jest to da zadrže svoje bizone, kako ne bi umrli od gladi.

Utlučen, Dave je oborio pogled na zemlju. Razmišljao je o krvavim borbama koje bi se razvile kada bi vojnici otkrili sklonište Komanča. Pred očima mu se iznenada ukazala očeva slika. Zaplakao je.

– Majko, ne želim da bude rata!

Uzdahnuvši, Elsa Walker je podigla košaru i poslala dalje brati bobice. Već je mnogo tjedana živjela s Komančima i dosta je toga razumijevala bolje no prije. Gotovo se stidjela što je sa svojim mužem poslala na Zapad i naselila se na indijanskoj zemlji. Ali je Benovom smrću i gubitkom farme skupo to platila. Rekla je:

– Ni ja ne želim rat, no vremena su teška, a Kvanah kaže da Isatai ne može vratiti bizone...

Cijelog dana Dave je razmišljao o majčinim riječima.

Kada je pala večer, ispričao

je sve Kehtatu. Dvojica su dječaka razgovarala čudnom mješavinom engleskih i indijanskih riječi.

– Kehtato, moramo naći hranu, inače će biti rata i svi ćemo izginuti!

Indijanac ga je zapanjeno pogledao.

– Ali, bizoni su jednostavno nestali. Ne možemo drugo nego čekati da ih Isatai svojim molitvama vrati.

Dave je posegnuo za lukom što mu ga je poklonio Mala Strijela. On se ubrajao u ratnike koji su bili najspretniji u izradi lukova, pa je čak i Kvanah bio naručio svoj luk od njega. Dave je odgovorio tiho, da ga ne bi čuli Mala Strijela i žene u šatoru.

– To će trajati odviše dugo. Do tada ćemo svi umrijeti od gladi.

– Što namjeravaš?

– Ima ptica, a ima i divljači! Potražimo tragove i možda uspijemo nešto uloviti.

Kehtato ga je pogledao sa sumnjom. Odvratio je:

– Kvanah i ratnici tjednima su tražili bizone i divljač. Ništa nisu našli.

– Ipak, moramo barem pokušati!

– Nema više divljači, čak su i ptice pobjegle pred bijelim čovjekom.

– Možda ćemo imati sreću, Kehtato! Tko zna?

Pognut, Dave se odšuljao i Kehtatu nije preostalo ništa drugo već da posegne za svo-

jim lukom i pođe za njim. Bilo je tamno i nitko ih nije zamijetio. No baš kada su stigli do konja, Kehtato je iznenada zaustavio je svog bijelog prijatelja i povukao ga na zemlju.

– Što se događa?

Položivši prst na usta, Kehtato je pokazao na jednog ratnika koji je stajao umorno naslonjen na stijenu. Njegov se obris ocrtavao kao crna sjena na tamnoplavom večernjem nebu.

– Žuto Pero! On čuva ulaz u kanjon. Kako da se provučemo pokraj njega?

Dave je razmišljao ležeći na pjeskovitom tlu.

– Jednostavno ćemo ga upitati. Ako mu povjerimo svoj plan, sasvim sigurno neće nas zadržati!

Kehtato je odmahnuo glavom.

– Noću ne smije nitko napuštati logor bez dopuštenja. Jednom je to pokušala neka žena koja se htjela sastati s jednim ratnikom. Kvanah ju je ulovio i zatvorio u obor s konjima. Tri dana nije smjela napustiti obor.

– Onda nema druge nego da se prošuljamo pokraj stražara!

– Ne možemo. Žuto Pero ima oči kao sova. Zamijetit će nas sigurno!

– Imaš li bolju zamisao?

Prije no što je Indijanac mogao nešto odgovoriti, Dave je već nestao u tami. Kretao se

kao Indijanac, priljubljen uz zemlju, iskorištavajući svaku sjenu za zaklon. Kehtato ga je s mukom slijedio. Dave je mnogo toga od nas naučio, pomislio je smiješeći se.

Teško dišući, zastali su iza stijene na izlazu iz kanjona. Daveu je srce tako kucalo da se bojao neće li ga čak stražar čuti. Kehtato je sasvim tiho upitao:

– A što sada? Kada izidemo iz kanjona, sigurno će nas opaziti!

Dave je razmišljao. Živeći s Indijancima, naučio je da ne treba odviše žuriti. Nakon nekog vremena predložio je:

– Da pokušamo sa starim trikom?

– Misliš, trik s kamenom? Na to Žuto Pero sigurno neće nasjesti!

– A možda ipak hoće.

Još samo trenutak Dave je oklijevao, a zatim je dohvatio manji kamen i bacio ga daleko od Žutog Pera u grmlje. Lišće je zašuštalo i stražar je skočio, držeći pušku objema rukama. Pozorno se ogledavao na sve strane.

– Eto, vidiš – prošaptao je Kehtato – zamijetio je da netko pokušava prevariti...

No ratnik je oprezno pošao prema grmlju da vidi što se to tamo miče. Vjerojatno je mislio da će naići na neku životinju jer je bio uvjeren da mu se nitko ne može približiti na sto koraka, a da ga on ne zamijeti.

– Sada – prosiktao je Dave.

Gotovo nečujno dječaci su kliznuli iz zaklona i popeli se na brežuljak što je već ležao izvan kanjona. Zadihani, skuttrili su se iza grma upravo u trenutku kada se Žuto Pero vraćao na svoje mjesto, začudeno vrteći glavom. Sjeo je na hrpu kamenja i položio pušku preko koljena.

– Ništa nije zamijetio! Brzo dalje – šaptao je Dave.

Zaklonjeni grmljem, požurili su i već poslije nekoliko minuta stigli u dolinu, na sigurnoj udaljenosti od kanjona. Svuda oko njih – samo stijenje i rijetko bilje. Neraspoloženo, Kehtato se ogledavao uokolo.

– Nema ovdje divljači – rekao je.

– Možda ima zečeva!

– Nema ni zečeva. Ovdje je sve mrtvo!

– A što je ono?

Uzbuđeno, Dave je pokazao prema horizontu gdje se nekoliko tamnih točaka ocrtavalo na nebu. Točke su postajale sve tamnije i veće i Kehtato je prislonio uho na zemlju, kako je to naučio od svog oca.

– Zvuk potkovanih kopita! Bijeli ljudi – rekao je prestrašeno.

Sada je već i Dave vidio da im se približavaju jahači. Bili su još udaljeni više od kilometra, no povjetarac je već donosio zvuk njihovih glasova, a mjesečina se odsijavala na metalu pušaka. Dave se ukočio od straha.

– Meksikanci!

Kehtato ga je uhvatio za ruku.

– Komančerosi – objasnio je, a u njegovu glasu nije bilo ni trunke straha.

– Komančerosi?

– Oni trguju s Komančima. Donose nam oružje i alkohol. Možda su nam donijeli i hrane!

– Ali, čime da im platimo? Mi nemamo novaca!

Kehtato je odgovorio protupitanjem.

– Što da radimo? Kako ćemo se još jednom provući pokraj žutog Pera?

Ovoga puta nije bilo mnogo vremena za razmišljanje. Kao da ga tjera topot konja što su dolazili iza njega, Dave je, divlje mašući rukama, pojurio prema Žutom Peru. Stražar se prestrašeno osovio i širom otvorenim očima zabuljio u dvojicu dječaka.

– Komančerosi! Dolaze Komančerosi – vikao je Dave.

Još ne shvaćajući, žuto je Pero pogledom pratio dječake koji su protrčali pokraj njega u kanjon, a zatim je, začuvši konje, ispalio hitac iz puške, da uzbuni logor.

– Komančerosi – povikao je sada i on.

I kao prerijski požar, nošen vjetrom, glas o dolasku Komančerosa širio se logorom.

Kvanah Parker iziđe iz svog šatora i stane u sjaju velike vatre što su je nasred logora zapalili ratnici. Bio se okitio svojom ratnom opremom, a duga povijuša od perja vijorila mu je

na vjetru. Tijelo je ogrnuo pokrivačem od bizonove kože.

– Budite pozdravljeni, prijatelji! – doviknuo je ljudima koji su, smijući se, sjahali s konja i zastali udaljeni nekoliko metara od njega.

Bilo ih je tridesetak. Smjeli momci sa šeširima širokog oboda. Gotovo su svi imali za pasom nož i revolver, a neki od njih držali su u rukama puške za bizone ili vinčesterke.

Njihov vođa, čovjek kojičava lica, koji je očito bio pijan, istupi cereći se na svjetlo vatre. Zvao se Pedro Gomez, ali nitko nije znao je li to njegovo pravo ime.

– Halo, Kvanah! – govorio je mucajući.

Izvukao je kolt i nekoliko puta zapucao u zrak.

– Kako si, stara varalico? Što rade tvoje žene? Zar te se još nisu zasitile?

Komančeros se glasno smijao vlastitoj šali, a zatim izvuče napola praznu bocu rakije iz džepa. Otčepi je ustima i popije sve što je bilo u njoj. Komanči su ga začudeno gledali dok je pio. Kad je sve ispio, baci praznu bocu o kamen pred Kvanahovim šatorom, tako da se rasprsnula.

– Što je, amigo? Zar si izgubio dar govora?

Poglavica se nije dao zbuniti. Rukom pokaže da želi mir, a zatim pogleda prema kolima s platnenim krovom što su ih Komančerosi doveli sa sobom. Debeli Meksikanac sjedio je na

mjestu za kočijaša i žvakao nezapaljenu digaretu.

– Što ste sve donijeli? – upita Kvanah.

Pedro Gomez pokaže bijele zube poput biserja.

– Mnogo lijepih stvari – poviče Pedro – dobru rakiju i duhan, posude, žlice kakvima se služe bijele žene.

– Imate li i pušaka?

Komančeros se još cerekao. Njegove su oči bile podlivene krvlju i jedva se držao na nogama.

– Naturalmente, amigo! Naravno, prijatelju! Imamo i puške! Zar si mislio da smo najvažnije zaboravili? – reče i obrati se čovjeku na kolima: – Dobaci mi jednu od onih stvari, Carlos!

Meksikanac posegne iza sebe i dobaci svom vođi novu novcatu vinčesterku 66. Puška padne na zemlju jer je Gomez nije mogao uhvatiti, ali je ovaj podigne.

– Što kažeš na to, amigo? Kako ti se sviđa ovo oružje?

Kvanah uzme pušku, razgleda je sa svih strana, a zatim povuče zatvarač. Brzom kretanjem prisloni pušku uz lice.

– Pazi! Nabita je! – poviče Gomez.

No uto je metak već prozujao iznad njegove glave i zabio se tik kraj Carlosa u kola. Meksikanac prestrašeno skoči sa sjedala.

– Hej – poviče bijesno – što to znači?

Kvanah se samo nasmiješi.

– Dobra puška! No kako izgledaju druge?

– Baš tako kao i ova ovdje – lagao mu je Gomez.

– Mogu li ih vidjeti?

– Poslije, prijatelju! Ili nam ti ne vjeruješ? Misliš li da će te dobri stari Pedro prevariti? Ah, prijatelju, to ne smiješ misliti...

Komančeros ispruži ruku, a Kvanah mu oklijevajući vrati pušku. Gomez zadovoljno podigne. Obrisao je brkove rukom i pomakao šešir natrag, tako da se pokazao uvojak njegove crne kose.

– A kako je s hranom? – upita Kvanah. – Trebamo šećera, mesa i brašna! Koliko je najviše moguće!

– Žao mi je, prijatelju, nemamo ništa od toga!

– A možete li dobiti?

Meksikanac se nasloni na pušku. Pretvarao se kao da razmišlja. Uistinu je samo pokušavao odagnati crvene oblake pred očima. Alkohol mu je zadavao mnogo muke. Ali se on nije bojao. Većina njegovih ljudi bila je trijezna i teško nauružana, a Komančima neće nikakve gluposti pasti na um.

Hrana? Mislim da ste napali dosta bijelaca. Zar kod njih ništa ništa našli?

Kvanah zaniječe glavom. Bio se podigao hladan vjetar i njemu je bilo hladno u iznošenoj bizonovoj koži.

– To su bili samo farmeri koji su i sami gladovali kao i mi – odgovori Kvanah.

– Baš nezgodno!

No Kvanah ostade miran i ponovo upita:

– Možete li nabaviti hrane?

To je već bilo gotovo prosjačenje, ali žene i djeca već su umirali od gladi i on se nije stidio da moli za njih.

– Možda, amigo! Ali to neće biti odmah!

– Kada?

– Za tri tjedna, a možda i kasnije. Hrana ne leži na cestii...

– Recimo za četiri tjedna. Mi se slažemo.

Komančeros pljune na zemlju i upita:

– A što nam nudite za to? Bizonove pokrivače? Zlato? Hrana je prokleta skupa, morać znati...

– Platit ćemo u proljeće, kad dođu bizoni!

– Čini mi se da ne čujem dobro, prijatelju!

Kvanah ostade potpuno miran.

– Platit ćemo u proljeće – ponovi. – Vremena su teška, pa sada nemamo ništa što bismo vam mogli dati.

Pedro Gomez prasne u smijeh. Držao se za trbuh i pode posrćući naprijed; izgubivši ravnotežu, naposljetku padne. S mukom se opet digne na noge.

Kvanah se nije pomaknuo.

– Nama je hrana prijeko potrebna, mi smo gladni...

– Ali nemate novaca! – ce-reći se reče Meksikanac. – Možeš li mi reći što se može kupiti bez novaca? Ni jedan

trgovac na svijetu neće ti dati ništa ako ne možeš platiti!

– Ima mnogo bijelaca koji kupljenu robu plaćaju kasnije. Oni to zovu kredit...

– Kredit? – svijao se Komančeros od smijeha. – Ne poznajem bijelca koji bi Indijancu dao na kredit i najmanju svotu! A pogotovu Komanču!

– Vi ste Meksikanci!

– A vi crvenokošci, prokletstvo!

Kvanah je samo s mukom uspijevaostati miran. Stisnuo je usnice, a pogled mu je kružio po njegovim sunarodnjacima koji su nijemo stajali u polukrugu oko njega. Što mu je činiti? Na časak je pomislio kako bi bilo najbolje svladati Komančeros, no ubrzo odbacitu misao. Ti su ljudi jaki, naoružani dobrim puškama kojima su mogli ubiti mnogo njegovih ratnika.

– Hej, šefe, a kako bi bilo s ovom ovdje?

Komančeros koji je stajao iza Gomeza pokaže na Elsu Walker koja je upravo izišla iz Kvanahova šatora. Ona je znatiželjno, ali pomalo i plašljivo gledala u Meksikanca. Njena je zlatna kosa sjala na odsjaju vatre.

Pedro Gomez pogleda Daveovu majku, a usta mu se rastegnu u širok osmijeh.

– Caramba! Taj Indijanac govori o kreditu i sličnim smiješnim stvarima, a posjeduje najbolje plaćevno sredstvo na svijetu!

– Ne prodajem svoju ženu
– reče Kvanah odrešito. –
Ona spada u moj šator i neće
napustiti logor!

Komančeros se približi poglavici. Njegove su oči nestrpljivo svjetlucale. Bio je umoran od alkohola i razgovora i želio je da se konačno nešto odluči.

– Prije ste također plaćali bijelim zarobljenicima! – reče Gomez.

– Sada to više ne činimo – odvratila Kvanah.

– Dat ćemo vam hrane za tu ženu, dvije vreće brašna, šećera, mesa i kruha!

– Ne!

Komančeros proguta s mukom poglavičin odgovor, a zatim se, kao da se nečemu dosjetio, obrati ratnicima. Činilo se kao da je sada gotovo trijezan, no to je bio samo bijes zbog ugroženoga posla.

– Ratnici, čujte me! Zašto nam nećete dati bijelu ženu? Zar vam je ona potrebnija od šećera i brašna? Zašto da ne trgovamo kao prije?

Njegovo je ogorčenje bilo iskreno. To je bio dio trgovačkih običaja što su ih obje stranke šutke bile prihvatile: naime, Komanči su većinu svojih bijelih zarobljenika prodavali Komančerosima, a ovi su ih opet prodavali za teške novce njihovim rođacima. Vlada u Teksasu velikodušno je prelazila preko te trgovine ljudima jer su se bijelci na taj način ponovo vraćali svojim obiteljima.

Kvanah Parker osjeti kako nemir sve više obuzima njegove ratnike i naposljetku izgubi živce.

– Ovdje ja odlučujem! – izdere se na Komančerosa. – Ja sam voda Kvanadija i ja odlučujem što će se učiniti!

Ali Pedro nije obraćao pažnju na njegove riječi. Jedva zatumljujući bijes, on se lati posljednjeg sredstva.

– Ili su možda nekad hrabri Komanči postali sada kukavice? Brane žene čiji narod želi uništiti njihovo pleme i istrijebiti ga do posljednjega?

Nemir Komanča bivao je sve veći, a onda bjelokosi čovjek istupi iz kruga ostalih. Bio je to Isatai, vrač koji je opet nazreo priliku da se osveti svom protivniku.

– Naš prijatelj ima pravo – reče obrativši se ratnicima. – Za bijelu ženu dobit ćemo hrane, a ovdje će nam ona pojesti i posljednje ostatke. Zašto da je ne prodamo?

Čuli su se povici odobravanja, dok je Kvanah zdvojno pokušavao privući pažnju svojih ljudi. Komančerosi i Isatai natjerali su ga u nevolju. Ali oni su imali pravo. Morao je protiv svoje volje priznati da je mislio samo na sebe, na svoju želju da zadrži bijelu ženu. A kao poglavica morao je prije svega misliti na dobrobit cijeloga plemena.

Upravo je htio popustiti, kako Isatai ne bi nastavio buniti ratnike protiv njega, kadli

mu dode pomoć s one strane odakle je nije očekivao. Dvojica dječaka stupe na svjetlo vatre i upere puške u Komančeroše.

– Da se niste pomakli! – poviče Dave.

Meksikanci se skamene. A i Kvanah i Komanči gledali su zbunjeno dječake – Davea i Kehtata – koji su stajali nekoliko metara udaljeni jedan od drugoga.

– Ne dopuštamo da moja majka bude odvedena! – čuo se Daveov glas u potpunoj tišini koja je zavládala. – Mi smo velika obitelj i sačinjavamo jednu cjelinu!

Pedro Gomez jedva je mogao disati.

– Vi bezobrazni balavci... – zausti neki Meksikanac iza njega, ali je opet zašutio kad se cijev jedne puške okrenula prema njemu.

– Što namjeravate? – mrmljao je Gomez ozlojeđen. – Zar ćete nas ubiti ili što...

Dave pogleda na tren svoju majku koja je nepomično stajala pred Kvanahovim šatorom i duboko udahne.

– Vi nas želite prevariti – reče, a Komančeros ustukne kao da ga je netko udario bičem.

– Što to znači?

Dave se obrati Kvanahu koji je neodlučno gledao sad jedne, sad druge, ne znajući da li bi dječake zaustavio ili ne.

– Htjeli su nam prodati loše oružje – reče Dave čvrstim glasom. – Samo je puška koju

ti je pokazao dobra. Druge su stare i neupotrebljive!

– Odakle to znaš? – upitao je Kvanah mirno.

– Vidjeli smo ih! Kehtato i ja prišuljali smo se kolima kad si ti pucao iz one dobre puške!

Poglavica stisne pesnice.

– Je li to istina? – upita vođu Komančerosa koji nije skidao pogleda s pušaka dvojice dječaka.

Pedro Gomez odmahne rukom naoko ravnodušno.

– Glupost! Klipani. Samo se prave važni, to je sve!

– Zašto nam onda nisi htio pokazati ostale puške? Zar si se bojao da bismo ih mogli točnije pogledati?

Komančeros slegne ramenima.

– Svaki trgovac pokazuje mušteriji uzorak – odgovori licemjerno. – A uzorak je uvijek osobito lijep.

Kvanah skupi obrve.

– Znači, to što su dječaci rekli ipak je istina?

– Zar mi tako malo vjeruješ, amigo? – pokuša Meksikanac dati svom glasu prizvuk uvjerenosti. – Puške na kolima možda nisu tako sjajno očišćene kao ova ovdje, ali pucaju isto tako dobro!

– To nije istina! – reče Dave.

Pedro Gomez stupi korak naprijed.

– Reci konačno tim klipanima da se gube! – okomi se na poglavicu. – Već su mi do dijali...

– Gubite se! – prekine ga Dave.

– Što?

– Nestanite već jednom! Ostavite svoje zalihe i vratite se u Meksiko!

Komančeros se zabulji u dječaka kao da ne vjeruje svojim ušima.

– Naše zalihe? – poviče, a glas mu je postao oštar i bio je prepun bijesa. – Čovječe, nemamo gotovo ničega sa sobom!

No Dave se nije dao zbuniti. On se veoma bojao Meksikanaca, a nije ni znao hoće li ga Kvanah kazniti za njegovo samovoljno ponašanje. Ali je odlučio stvar izvesti do kraja. Komanči nisu smjeli prodati njegovu majku ovim pijanim huljama. Ali su Komanči trebali i nešto za jelo.

– Imate dvije vreće šećera i brašna na kolima!

– Do vraga, pa to treba nama!

Dave podigne pušku, a cijev je sada bila uperena točno u Meksikančev trbuh.

– Ostavite vreće ovdje i skinite svoje oružje!

Gomez izgubi živce.

– Zar i oružje? – poviče izvan sebe. – Ali mi moramo natrag kroz pustinju gdje ima divljih životinja i razbojnika!

– Pa ostaju vam puške na kolima!

– Ali te...

Komančeros je uvidio da je gotovo počinio pogrešku i ispusti svoju vinčesterku. Skine opa-

sač s nabojima i baci ga na pijesak. Njegove su oči bijesno šibale.

– Dakle, dobro! – reče svojim ljudima. – Učinimo što taj klipani od nas traži! Mogao bi nas i ubiti!

Meksikanci poslušaju preko volje. Znali su da bi dječak mogao bar jednoga od njih pogoditi i nisu htjeli ništa riskirati. Čovjek na kolima izvuče vreće ispod pokrovca i baci ih na zemlju.

– A sada na svoje konje! – reče Dave.

Ljudi su pošli k svojim konjima, a i Gomez uzjaši svog ridana. Pogleda dješake i Komanče koji su stajali nepomični i nisu odavali svoje osjećaje ni jednom kretnjom.

On im zaprijeti podignutom šakom.

– Idite do đavola!

Zatim podbode konja i nestane u tami zajedno sa svojim ljudima.

Dječaci i Komanči ostali su nepomični na svojim mjestima sve dok se čulo udaranje kopita i drndanje kola. Tek tada su se prenuli i počeli govoriti svi u jedan mah.

– Dave! – poviče Elsa Walker s olakšanjem.

Potrči k svome sinu, zagrlj ga i stane mu brisati suze što su mu iznenada stale teći niz obraze. On je sav drhtao. Puška mu je pala iz ruke, a sve dotle držao ju je uperenu u Komančerosu. Bila je to puška Crnoga Orla.

– Moji su sinovi hrabri ratnici! – poviče Kethatov otac koji je sada bio i Daveov otac. – Spasili su nas od gladi i nabavili nam oružje.

– Ali Komančerosi će se vratiti i sve nas poubijati – prigovori jedan ratnik.

– Imamo dovoljno vatrenog oružja da ih otjeramo!

Drugi su također glasno govorili što o tome misle. Kvanah je imao pune ruke posla da umiri ratnike.

U međuvremenu se razdaniilo i prvi sunčevi zraci pali su u kanjon.

– Braćo! – poviče poglavica. – Možda je bilo opasno i lakomisleno to što su dječaci učinili, ali su nam ipak pomogli da dodemo do zaliha i oružja. Zato se ja ne ljutim na njih...

– Što ćeš sada učiniti? upita ga Crni Orao.

– Još ćemo nekoliko tjedana ostati ovdje, a zatim ćemo poći na istok, tamo gdje potok utječe u rijeku koju bijelci zovu Crvena rijeka. Upriličit ćemo ples suncu i zajedno s drugim plemenima razgovarati o budućnosti.

– Da, tako neka bude! – poviče neki ratnik oduševljeno.

I sam Isatai klikne odobravajući.

– Tvoje riječi zvuče dobro! – reče Isatai i okoristi se ovim pogodnim trenutkom da ponovo privuče pažnju plemena na sebe. – Idite tamo i čekajte me dok vam se pridružim.

– A ti? Ti ćeš poći u brda? – upita ga jedan ratnik.

– Ja ću vam ponovo dovesti bizone – izjavi Isatai svečano.

– A reći ću vam i to kako ćemo bljedolike istjerati iz zemlje zauvijek!

Rekavši to ode do svog konja i uzjaše ga. Jahao je pokraj Kvanaha i sakupljenih ratnika i divlje odjahao iz kanjona prema dalekim brdima.

VII

Dani su prolazili, a nitko nije ništa čuo o Isataiju ili ga vidio. Vrač nije slao nikakve znakove ni snove, a ni ptice nisu znale pričati gdje je stari Komanč. Zašto ga tako dugo nije bilo? Zar bogovi nisu uslišali njegove molitve? Ili njegove čarolije nisu dostajale da vrate bizone? Još nikada se Isatai nije tako dugo odvojio od svoga plemena.

– Možda mu se što dogodilo? – reče Mala Strijela Kvanahu kad je s njim stajao na rubu logora i očekivao vraća.

Kvanah zaniječe glavom.

– To ne vjerujem. Isatai poznaje brda kao unutrašnjost svoga šatora i već bi nam odavna dao znak da je u opasnosti.

– A ako ga je napala kakva divlja životinja?

Poglavica se podrugljivo nasmiješi.

– Divlje životinje su njegovi prijatelji. To nam je rekao

mного puta. One mu sigurno neće učiniti ništa nažao...

– Onda se boji vratiti!

Kvanah kimne ozbiljna lica.

– Isatai zna da zalihe što smo ih oduzeli Komančero-sima neće dugo trajati i da će mnogi od nas umrijeti od gladi ako ne dovede bizone. Preuzeo je veliku odgovornost...

– ...od koje bi sada htio pobjeći!

Kvanah slegne ramenima.

– To ne znam – odgovori on.

– Zar zaista nema druge mogućnosti da se naš narod spasi od strašne smrti?

Poglavica sagne glavu. Trzaj prode njegovim licem i on za trenutak zatvori oči. Već je tjednima i mjesecima mislio samo o tome kako bi svoj narod spasio od propasti. On je mislio kao njegova crvena braća, postio je, plesao, molio se moćnim bogovima; ali je on mislio i kao bijeli ljudi, trezveno i logički procjenjujući situaciju. No rješenja nije bilo.

– Kako bi bilo da napadnemo utvrdu bljedolikih vojnika? – predloži Mala Strijela.

– Vojnici sigurno ne misle da bismo ih mogli napasti...

Kvanah umorno pogleda ratnika.

– Kako će naši ljudi gladni u boj kad jedva još mogu podići oružje? Ne, mora postojati neko drugo rješenje...

Obojica pogledaše još jedanput prema obzorju, a zatim se polako zaputiše natrag prema

logoru. Toliko su utonuli u misli da ih ni pas, koji je lajući skakao oko njih, nije smetao. A nisu opazili ni uzbuđenje što je bilo nastalo među djecom koja su se igrala pred šatorom Male Strije. Neka ih žena na to upozori.

– Imaš li divlju životinju u svom šatoru? – upita poglavica sa smiješkom. – Ili možda mladu ženu?

Mala Strijela zaniječe glavom cereći se.

– Možda razgledavaju moje oružje! Jučer sam im pričao o ratnom pohodu protiv Čejena prošloga ljeta...

– To su bila dobra vremena!

Tada smo imali mnogo hrane i bili smo tako snažni da su nas se sva plemena prerije bojala! Sjećaš li se kako smo poglavicu istjerali iz njegova šatora i kako je pobjegao na svom najbržem poniju?

Obojica su se smješkala i načas su čak zaboravili svoje brige, dok ih Dave i Kehtato nisu vratili u zbilju. Oni su im uzrujano trčali u susret, a Dave je jedva govorio od uzbuđenja kad je počeo pripovijedati.

– Mala Strijelo – reče dječak svom novom ocu u koga je već imao puno povjerenje – ja sam nešto smislio... kako ćemo... kako ćemo...

– Polako, moj dječace, polako! – umirivao ga je ratnik blago se smiješeći. Imam mnogo vremena i rado ćemo

te poslušati ako nam imaš što reći.

– Veoma je važno – dopuni Kehtato svog brata.

Dave kimne.

– Sad znamo kako ćemo nabaviti još više zaliha!

– Da? – upita Kvanah znatiželjno.

– Odvest ću se u grad i nakupovati što nam treba.

– Ti... ti ćeš... što ćeš ti učiniti?

– Kupit ću što treba – ponovi dječak ozarena lica. – U gradu! Ljudi tamo ne znaju da ste nas vi zarobili... da smo sada kod vas. Barrett će nam sigurno dati nešto hrane...

– Barrett? – upita Kvanah još uvijek zbunjen.

– Naš trgovac – protumači Dave – kod kojega četiri ili pet puta na godinu kupujemo što nam treba. On sigurno već čeka da dodemo!

Mala Strijela i Kvanah Parker začuđeno se pogledaše.

– A kako ćeš platiti? – upita poglavica.

– Dobit ćemo na kredit – odgovori dječak mirno.

Kvanah se sjeti pregovaranja s Komančerosima i lagani mu smijehak prijeđe preko lica. Ali se odmah potom uozbilji.

Što da kaže ovoj djeci? Ta nije mogao dopustiti da dječak i njegova majka napuste logor jer bi ga njegovi ratnici proglasili izdajicom i izopćili iz plemena. No zamisao bijeloga dječaka bila je dobra i vjerojatno jedini spas ako ne želi da

starci i nemoćniji umru od gladi.

Možda bi se Dave mogao sam odvesti u Plainsville i tamo nabaviti što treba...

– Govorit ću u Vijeću staraca o tvom prijedlogu – reče poglavica. – Neka oni koji su u našem plemenu najmudriji odluče što nam valja učiniti.

Poglavica je cijelo poslijepodne razmišljao o dječakovu prijedlogu, a iste je večeri savio Vijeće staraca. Ratnici su se sakupili u Kvanahovu šatoru. Poglavica je, pun briga, pušio lulu i strpljivo čekao da i svi ostali zapale lule.

– Slušajte me – rekao je tada.

Članovi Vijeća staraca slušali su napeto što im je govorio o bijelom dječaku i njegovoj namjeri.

Poslije nekog vremena jedan ratnik prekine šutnju što je zavladala nakon poglavičinog izlaganja.

– Pretpostavljam da bi se dječak sam bez majke mogao odvesti u grad.

– Da, odvest će se sam – odgovori poglavica.

– A tko nam kaže da će se i vratiti? Tko nam jamči da će zaista otići u Plainsville i tamo nabaviti hranu za nas?

– Kod nas ostaje njegova majka! On će se sigurno vratiti.

– A ako nas izda vojnicima? Ako za njim dođu vojnici da oslobode njegovu majku? Što ako im on kaže kako nas mogu najlakše ubiti?

Kvanah zaniječe glavom.

– To on neće učiniti! Dao mi je riječ!

– Riječ bljedolikog dječaka!

– uzbudivao se jedan ratnik.

– Zar Kvanah već raspravlja s djecom? Zar on ne zna da svi bljedoliki lažu i da žele našu propast?

– Dječak govori istinu!

– Odakle ti to možeš znati?

Kvanah istrese lulu i ozbiljno reče:

– Zar on već nije mnogima od nas spasio život onda kad je tako hrabro istupio protiv Komančerosa? Zar nas nije očuvao od toga da učinimo veliku pogrešku kad je pregledao puške što su nam ih htjeli prodati?

– To je istina – potvrdi drugi ratnik. – Ja sam za to da dječaka pošaljemo u grad.

I većina ostalih članova Vijeca kimne odobravajući.

– Dobro – reče poglavica zadovoljno – reći ću dječaku odmah sutra što smo zaključili. A vi se molite Velikom Duhu da nam dječak zaista donese hranu.

– To ćemo učiniti – reče jedan stari ratnik i ustane.

I ostali članovi Vijeca staraca ustadoše i napustiše šator. Poglavica ostade sam, zadubljen u misli što su ga vodile daleko u budućnost i dočaravale mu nejasne slike okrutnoga života u rezervatu.

Hoće li se to jednoga dana zaista dogoditi? Ili će vojnici istrijebiti njegovo pleme, kako

su to već učinili s drugim malim plemenima na istoku i na zapadu?

Kako li će Komanči živjeti za sto godina? Zar i tada u rezervatu? Ili u pustinji? Ili će možda za sto godina nestati bljedolikih? Pitanja, uvijek nova pitanja na koja Kvanah nije znao odgovoriti, na koja ni njegova majka nije našla odgovora.

Poslije više od jednoga sata, za koje je vrijeme Kvanah napregnuto razmišljao, poglavica je zaspao. U snu je vidio veliku zelenu zemlju gdje su svi ljudi i sve životinje živjeli u miru i gdje je bilo hrane u izobilju za sve narode i sva plemena: za crne ljude koji su kao robovi radili kod posjednika plantaža, za žute ljude o kojima su im govorili Čejeni, ali i za bljedolike kojih je u Kvanahovu snu bilo isto toliko koliko i svih drugih naroda.

Drugoga se jutra poglavica probudi sav u znoju i trebalo mu je neko vrijeme da se opet snađe. Mala vatra, želudac što je krčao i zrak što je treperio od hladnoće bili su u suštoj protivnosti prema onomu što je vidio u snu.

Nakon nekog vremena Kvanah skine pokrivač. Izide iz šatora da protegne noge, zatim ode do izvora kraj klekovog žbunja da se opere. Drugi su još spavali kad se vratio u logor. Samo je izvikivač čučao kraj vatre nasred logorišta i

upravo se pripremao da probudi ljude.

Kvanah se zaustavi kraj njega da ugrije ruke kraj vatre.

— Poranio si! — reče izviki-vač.

— Danas je važan dan — odgovori Kvanah i udalji se.

Kad je došao do šatora gdje je živio Mala Strijela sa sinovima, odgrne pokrivač na ulazu i uđe. Mala Strijela već je bio budan i pokušavao je oživit vatru, ali su njegovi sinovi još spavali među bizonovim kožama u dnu šatora.

— Došao je čas! — reče Kvanah tiho pošto se pozdravio s ratnikom.

— Odlučili ste, dakle?

Poglavica kimnu.

— Dječak će poći.

— To je dobro! Nećeš se u njemu razočarati!

— Nadam se — odvrati Kvanah — on je naša posljednja nada! Ako se ne vrati ili mu se što dogodi, ne znam ni ja kako ćemo dalje živjeti...

— On će se vratiti — reče Mala Strijela ozbiljno.

Zatim probudi svoja dva sina. Ovi se zagledaju u poglavicu znatiželjno i uzbuđeno.

— Smijem li otići u grad? — upita Dave napeto očekujući odgovor.

— Da — odgovori poglavica ozbiljno. — Jesi li ti siguran da bijeli ljudi u gradu neće nešto posumnjati i poslati vojnike...

— Posve sam siguran — prekine ga dječak — ljudi me jedva poznaju jer smo samo

svakih nekoliko mjeseci dolazili u Plainsville...

Onda se obuci! Nemamo mnogo vremena, treba se požuriti! Čekat ću te pred šatorom.

Samo nekoliko trenutaka poslije toga izide Dave iz šatora. Oprosti se od Male Strijele i Kehtata i pođe s Kvanahom prema kolima gdje je nekoliko ratnika već čekalo. Oni su upregnuli konje i dječak skoči na sjedalo za kočijaša.

— Za dva ili tri dana evo me opet kod vas! — poviče dječak gotovo veselo. — Poželite mi sreću! Kucnite o drvo!

Kvanah se smješкао tim riječima jer su ga podsjećale na majku koja je to isto znala goviriti. Udari konja po sapima i kola krenuše. Poglavica ih je dugo pratio pogledom, sve dok nisu nestali iza šatora.

Upravo kada je htio izići iz kanjona, dječak ugleda svoju majku gdje stoji kraj izvora.

— Do viđenja, majko! Do viđenja! — dovikne joj on.

— Do viđenja, moj Dave! Vrati se brzo!

— To ti obećajem!

— I dobro pripazi da ti se što ne dogodi!

— Da, majko! Pripazit ću dobro!

Dave još jedanput mahne rukom, a zatim usmjeri kola prema jugu, prema brežuljastim ograncima dalekoga gorja. Kraj je postajao sve tužniji, osim stijena i nešto trnovitoga grmlja ništa se drugo nije moglo vidjeti. Dječak odjenom

osjeti kako je osamljen. To mu je ulijevalo strah i plašilo ga. Komanči mu nisu dali da ponese oružje, pa je osjećao da svuda oko njega vrebaju opasnosti.

Iznenada začu ik iza sebe neki štopot i on se trgne. Sad je svemu kraj, pomisli u paničnom strahu, sad ću umrijeti...

Ali to bijaše Kehtato. Izmiljio je ispod platnenoga krova i mirno se popeo na sjedalo kraj Davea. U ruci je držao očevu pušku.

— Ti? — poviče Dave s olakšanjem, ali i začuđeno.

Mali se Indijanac nasmiješi.

— Pomislio sam da bi ti puška mogla trebati. A osim toga, četiri oka više vide od dva!

— Ali što će na to Kvanah i Mala Strijela?

Kehtato se ponovo samo prikriveno smješкао.

— Oni ne znaju ništa. Odsuljao sam se krišom kad je otac otišao na izvor da se opere.

— Kako si se popeo na kola? Zar te Kvanah i ratnici nisu vidjeli?

— Njihove su oči bile još pune sna — reče Kehtato i vragolasto se nasmiješi.

Dječaci su neko vrijeme šutke sjedili. Dave je s mukom upravljao kolima preko kamenitog brežuljka. Prolazili su stjenovitom visoravni koja se spuštala prema jugu i ulazila u labirint visokih odvaljenih stijena.

— Što ćeš učiniti kad dođemo u grad? — upita Dave zabrinuto. — Kad ljudi vide Indijanca samnom, neće biti dobro...

Kehtato odmahne rukom.

— Ne boj se! Sakrit ću se straga u kolima. Bijeli ljudi ništa neće zamijetiti.

— Nadajmo se! — primijeti Dave, no njegova je zabrinutost ostala.

Dječaci su ponovo zašutjeli, a Dave se upirao objema nogama o prednju dasku na kolima kako bi što bolje upravljao kolima niz strmi obronak. Konji su mrzovoljno dahtali. Konačno Dave povuče uzde da se konji odmore.

— Nismo više daleko — reče Dave Kehtatu.

Ali ga Indijanac nije čuo. Sjedio je kao skamenjen, a objema je rukama grčevito stezao pušku. Njegov je pogled odavao krajnju napetost.

— Što ti je? — upita Dave znatiželjno.

Kehtato mu brzom kretnjom ruke pokaže da šuti.

— Tiho! Čujem neke glasove! Dave ga začuđeno pogleda.

— Čuješ glasove? Tko bi to mogao biti?

Kehtato je slušao naprežući se da nešto čuje.

— Vjerojatno Komančerosi — reče tada. — Govore španjolski i sasvim su blizu!

Dave je zdvojno trljao bradu. Sada je i on čuo glasove i škrpanje kola koja su se sve više približavala.

– Moramo se skloniti! – tiho će Kehtato. – Brzo! Odvezi kola tamo iza one stijene!

Dave pogna konje i prođe kolima između nekoliko pješčanih stijena koje su imale oblik stupova. Poslije nekog vremena stigne do pećinaste usjekline poput špilje i tu zaustavi kola. Dječaci poskakaše brzo s kola, otrče natrag i sklone se iz jednog kamenog stupa. Kehtato otkoči pušku i pokaže na Komančeroše koji su se u međuvremenu približili, glasno razgovarajući.

– Caramba! – upravo je Pedro Gomez izgovorio kletvu. – Ona dva muchachosa pokvarili su nam sav posao!

Carlos pljune sa svog sjedala na kolima.

– Nikako ne razumijem kako su se ona dva klipana mogla došuljati do kola, a da to nisam zamijetio.

– Vjerojatno si bio pijan!

– To nije istina! – bijesno će vozač, ponovo pljune i glasno prokune. – Pa vi znate da gotovo ne pijem.

Ljudi su se smijali.

– Možda su nas dječaci htjeli samo zavarati? – pomišli jedan od Meksikanaca.

– Ma kako – reče Pedro Gomez – odakle bi onda znali da oružje ne vrijedi ništa?

– Imaš pravo – odgovori Meksikanac koji je jahao na čelu. – Ona dvojica ne bi nikada... hej, što je to?

Dječaci u svom skrovištu nisu se usudili ni disati.

– Tragovi od kola! – zaviždi Gomez kroz zube. – Prokletstvo! Tko bi to mogao biti?

– Možda neki trgovac!

– Glupost! Oni se boje Kvahada.

– Onda bi to mogli biti naši prijatelji koje su Kvahadi također otjerali...

– Mi nemamo prijatelja!

– Zašto da ne pogledamo?

– upita Meksikanac kraj Gomeza. – Tako ćemo najsigurnije znati što se zbiva.

Dave i Kehtato se prestrašeno pogledaju. Oni su razumjeli španjolski i dosta su toga čuli što su Meksikanci govorili.

Što sad, pomisli Dave sav očajan, otkrit će nas i ubiti. Taj Pedro Gomez strašno je bijesan na nas i zato nas sigurno neće poštediti.

Ponovo pogleda prema Kehtatu koji je grčevito stezao pušku objema rukama i držao prst na obaraču. Dave je bio siguran da će Kehtato pucati, ali je isto tako sigurno znao da neće moći zadržati Komančeroše.

Pedro Gomez pogleda u njihovom pravcu.

– Zašto ići zaobilaznim putem – reče Meksikanac svojim ljudima. – Vjerojatno su to kola nekog bijednog naseljenika koji je zalutao. Hajde da nastavimo put, compadres! Možda će Kiove biti prijazniji od Kvahada...

– Gluplji svakako – poviče Carlos i pokrene svoja kola.

I konačno se Komančerosi izgube u daljini.

— Oh! — s olakšanjem izusti Dave.

Kehtato se samo smješkao govoreći:

— To je moglo biti opasno, veoma opasno!

VIII

Plainsville se nije promijenio otkako ga je Dave vidio posljednji put. Boja se još runila s malobrojnih daščara što su stajale s obje strane ulice, iz šerifova se ureda čulo glasno hrkanje, a u školskom dvorištu rvala su se djeca u igri. Bilo je rano jutro sunčanoga dana. Većina muškaraca sjedila je pred kućama na nogostupu i drijemala.

Dave se zaustavi pred dućanom mješovitom robom. U toj je trgovini bilo svega: od čačkalica do čavala za zakivanje lijesa. Sve se tu moglo kupiti što je stanovnicima tog malog naselja trebalo, a vlasnik John Barrett dobro je pri tom zaradivao. Upravo je metlom čistio ulicu pred dućanom kad je Dave skočio s kola i izvukao cedulju iz džepa.

Napisao ju je sinoć kad su dječaci logorovali u udolini nedaleko od grada.

— Dobar dan, gospodine Barrett! — pozdravi Dave. — Dobar dan, Dave! To je zaista iznenađenje! A gdje si ostavio majku?

Dave se proguta slinu.

— Ona se ne osjeća najbolje — odgovori.

— A što joj je?

— Boli je želudac — lagao je Dave. — Ili nešto slično. Valjda je pojela nešto što joj je naškodilo.

Trgovac podigne obrve.

— Tvoju majku boli želudac? Nije valjda pokvarila želudac!

— Nije ništa strašno! — umiri ga Dave.

— Nadam se da nije! — odvratiti Barrett i spremi metlu. — A što bi ti danas trebao?

Dječak mu pruži cedulju govoreći:

— Nekoliko malenkosti. Sve sam napisao...

— Zar ti? — upita ga Barrett začuđeno.

Dave brzo potvrdi glavom.

— Znam ja već dobro pisati, gospodine Barrett! Moja majka nadzire moje vježbanje, svake večeri vježbam jedan sat.

Barrett se nasmiješi.

— To je dobro — reče i uzme cedulju. — Tvoja je majka pametna žena. Pogledat ću imam li kakav lijek za nju.

— To bi bilo lijepo, gospodine Barrett!

Trgovac zadovoljno kimne i povede dječaka u dućan. Tu je bilo ugodno hladno i Dave je, diveći se, gledao sve te lijepe stvari na policama.

Kad bi to Komanči mogli vidjeti!

— Ovoga puta ima tu mnogo toga — reče Barrett. — Zar očekujete posjete ili si u međuvre-

menu dobio još nekoliko se-
stara i braće o kojim još ništa
ne znam?

Dječak se pokušao nasmije-
šiti.

– Mislim da će slijedeći tje-
dan doći moja tetka – odgo-
vori naoko ravnodušno. – Ona
dolazi uvijek sa svom svojom
djecom, a ima ih cijelo čudo!

– Kako to da mi nikada nisi
govorio o njoj?

Dave se namršti.

– Pa ja ih baš mnogo ne vo-
lim. Ta mi djeca idu veoma na
živce – reče on.

Trgovac prasne u smijeh.
Pozove svog mladog pomoć-
nika koji je u pokrajnoj prosto-
riji slagao limenke.

– Molim, gospodine Bar-
rett?

Ovaj mu pruži cedulju.

– Evo, Joe! Natovari sve to
na kola vani! I nemoj zabora-
viti da Dave želi stići kući još
danas!

– Naravno, gospodine Bar-
rett!

– Trgovac je zadovoljno
trljao ruke.

– A kako je inače kod kuće?
Snalazite li se nekako? –
upita on Davea.

– Tako, tako. Vremena su
veoma loša, a mi imamo
mного posla i briga.

– Komu ti to govoriš, dje-
čaće!

Barrett pođe do police i
skine jednu limenku. Smiješio
se prijazno.

– Kako bi ti se svidjela ova
limenka bresaka?

Dječak raskolači oči.

– Oh, gospodine Barrett...

– To sam i mislio!

Trgovac izvuče nož iz džepa
i otvori limenku. Dječaku su
rasle zazubice. Kad bi bar Keh-
tatu mogao dati nešto od toga.
Barrett mu pruži limenku i
Dave stane pohlepno jesti
breskve.

– Što rade Indijanci? – na-
jednom upita Barrett.

Dave se zagrcne. Kašljao je i
grčevito hvatao zrak, a trgovac
ga je lupao po leđima dok mu
konačno nije laknulo.

– Indijanci? – upita promu-
klim glasom.

– Zadaju li vam i oni brige?

– Ne baš previše – zaniječe
dječak glavom – zapravo, već
mjesecima nismo vidjeli ni jed-
noga! Vjerojatno su svi u rezerv-
vatima...

Barrett obriše nož o pregaču.

– Na žalost, nisu – reče, a
po njegovu se glasu čulo da
nije baš previše volio Indi-
jance. – Nekoliko njih još se
skita ovuda...

– Komanči? – upita Dave
nedužno.

– Kvahadi! To su oni naj-
gori! A vodi ih Kvanah Parker.

– Za njega sam već čuo!

– A tko nije čuo za njega! –
žestio se Barrett. – Svatko zna
kakav je on!

Dave se počne znojiti.

– Pa zašto ga vojska ne
ulovi? – upita Dave samo da
nešto rekne.

– Vojska? – glasno se Barrett nasmije. – Tu gomilu nezrelih momaka ti nazivaš vojskom? Dječake, pa oni i ne znaju kako izgleda Indijanac! Kad čuju prvi pucanj, pobjeći će bezglavo!

– Pa zašto onda ne pošalju druge?

Barrett odmahne s prezirom.

– Zato što ih nemaju! Naši vojnici više ne vrijede mnogo. U moje vrijeme bilo je to sasvim drugačije. Tada je još bilo discipline! A s Indijancima smo brzo obračunavali. Možeš mi vjerovati ako ti kažem da bih ja i danas s tim Kvanahom ili s jednim od njegovih ljudi brzo bio gotov. Da samo stane pred moju pušku, prorešetao bih ga...

Dave se zgrozi. Plašljivo pogleda napolje nadajući se da se Kehtato dobro sakrio. U međuvremenu je Barrettov pomoćnik natovario na kola već nekoliko sanduka i vreća, ali mu ništa nije bilo sumnjivo. No dječak se bojao opasnosti. Mogao je zamisliti što bi trgovac učinio da nađe Kehtata.

– Mislim da bi bilo dobro da Joeu malo pomognem – reče Dave. – Popet ću se na kola i preuzimati stvari...

Trgovac ga čudno pogleda.

– Ti mu želiš pomagati? To nije potrebno, Dave. Joe će se sam snaći.

– Ali ovaj put ima toga mnogo!

Barrett slegne ramenima.

– Ako baš želiš! Ako baš hoćeš da se mučiš. Ja te neću zadržavati...

– Onda do viđenja, gospodine Barrett!

Dječak ode napolje, a trgovac je promatrao sa znatiželjom kako se popeo na kola i pomakao nekoliko sanduka. Nešto nije u redu, pomisli. Dječak se ponaša nekako drugačije nego inače. Da se nečega ne boji?

– Ili... no to je glupo i pomisliti! To ne može biti!

Barrett je još časak stajao pred dućanom i mrštio čelo, a zatim se okrenuo.

Prešao je na drugu stranu ulice i otvorio vrata šerifova ureda. Ovaj je sjedio u naslonjaču, stavivši obje noge na stol, te čvrsto spavao.

Trgovac ga prodrma.

– Hej, šerife, probudi se!

Jed Zimmermann polako otvori oči i žmirkajući pospano pogleda Barretta. Šešir je gurnuo na zatiljak.

– Što je? Što se događa? Tko je to?

– Ja sam. Barrett.

Šerif ponovo zatvori oči.

– Dodaj kasnije!

– To ne bi bilo dobro, šerife – uvjerljivo će Barrett – riječ je o prokletu važnoj stvari!

Jed Zimmermann duboko uzdahne. Protrlja oči i skinе noge sa stola. Zijevajući dohvatiti posudu kave što je bila iza njega na peći.

– Pa neka ti bude – reče umorno i napuni šalicu. – Dakle, o čemu je riječ?

– Mali Dave je u gradu!

Šerif popije gutljaj kave i začuđeno pogleda Barretta.

– I zbog toga me budiš?

– On se tako čudno ponaša. Jede! Čini mi se da nešto krije pred nama.

– Ti vidiš slabosti gdje ih nema!

– Ne, zaista! Sasvim je drugačiji nego inače. Doduše, majka mu je bolesna, pa je možda i zbog toga zbunjen, ali...

– Eto vidiš – prekine ga šerif – to objašnjava sve!

Barrett se neodlučno češao po vratu.

– Ne znam, Jed, zaista ne znam. Tako me čudno gledao kad sam mu pripovijedao o Kvanahu Parkeru...

– Ti si dječaka plašio, zar ne?

– Pa ti znaš da...

– Ja znam da oduvijek mrziš Indijance! Ako si dječaku pripovijedao svoje priče strave i užasa, više se ničemu ne čudim!

Trgovac zaniječe glavom:

– Zaista, Jed, s tim dečkom nešto ne valja. Možda su mu Indijanci oteli majku, a on sad mora nabaviti namirnice za njih...

– Čitaš previše loših knjiga, John!

– Ali on još nikada nije toliko toga kupio...

Šerif se stenjući digne sa stolca.

– Pa dobro, stari gnjavatoru, pogledat ću maloga. Inače, znam, nećeš biti miran!

Izidoše, ali su morali na nekoliko trenutaka zastati pred vratima je se šerif polako privikavao na svjetlost. Upravo su htjeli prijeći na drugu stranu kad opaze psa kraj kola. Zvijao je i cvilio i svaki čas htio skočiti na kola, dok je Dave grčevito nastojao da ga se otrese.

Šerif zazviždi.

– Hej, John, imaš pravo. Tu nešto ne valja. Dođi, pogledat ćemo što ima na kolima...

Dave u tren oka shvati situaciju. Vidio je šerifa i Barretta kako dolaze, pa strelimice skočio na sjedalo za kočijaša i zapucketao bičem. Kola pojuriše.

– Kehtato – poviče Dave – nešto su opazili! Drži se čvrsto!

Barrett i šerif gledali su začuđeno za kolima koja su brzo odmicala. Trebalo im je neko vrijeme da se oporave od iznenađenja. Barrett ljutito lupne nogom o zemlju.

– Prokletstvo – prokune – znao sam to!

Šerif otrči vičući.

– Brzo! Na konje! Moramo ga slijediti! Ne smije nam umaći!

Ljudi poskakaše na konje i u kasu odjuriše iz grada. No Barrett je u brzini ulovio nekog polaganog radnog konja i sve je više zaostajao za drugima.

Serif Zimmermann je najopasnije progonio dječake, ali samo dok se nije čuo pucanj od koga se konj pod njih srušio. Serif poleti preko njegove glave i padne svom težinom na pješčano tlo.

— Uspjelo je! — poviče Kehtato koji je potrbuške ležao na kolima i objema rukama držao pušku iz čije se cijevi još pušilo.

I Dave klikne od ponosa. A kola su se sve više udaljavala od šerifa koji se, psujući, podigao i opipavao zglib na nozi.

IX

U logoru su dočekali Davea i Kehtata veseli Kvahadi. Samo su se poglavica i Mala Strijela pomalo ljutili što je Kehtato bez dopuštenja otišao s Daveom. No i njihova su lica zasjala od radosti kad su čuli kako je Kehtato majstorski onesposobio šerifova konja. Smijući se, žene su skidale dragocjeni teret s kola, a Kvanah je sve to još istoga dana podijelio svim porodicama. Nije bilo mnogo, ali je dostajalo da Komanči prezime.

A zima je bila oštra i duga. Ledene su bure podsjećale Kvanaha i njegovo pleme na to da im Veliki Duh još nije sklon i da će hrana, donesena iz grada, moći samo kratko vrijeme potrajati. A što će biti u proljeće? Bez bizona oni će biti izgubljeni.

Bizoni će doći — obećavao je Kvanah svojim nestrpljivim sunarodnjacima. — Kad dođe proljeće, otići ćemo prema Elk Creeku i bogove umilostiviti plesom suncu!

I doista! Tri tjedna poslije toga Veliki je Duh učinio da se sunce popelo iznad stijena i da je ugodna toplina ušla u kanjon. Drveće kraj vrela ponovo se zazelenjelo. Čak je i nekoliko divljih cvjetova provirilo iz zemlje.

— Kucnuo je čas! — poviče Kvanah. — Uzmite svoje stvari. Odlazimo odavle dalje!

Samo pola dana trebalo im je da se sprema za put. Bio je to opasan i dalek put do Elk Creeka. Nekoliko je izviđača osiguravalo poruku sa svih strana. Mladi su ratnici pohitali prema sjeveru i jugu da obavijeste ostala plemena o predstojećem plesu suncu.

Komanči su putovali bez poteškoća i gotovo su bili došli do logorišta kod Elk Creeka kad im se pridružio Osamljeni Vuk sa svojim Kiovama. Taj se poglavica s grupom osobito hrabrih ratnika upravo vraćao iz Meksika odakle je dopremio tijela svog sina Tauankie i nećaka Guitana koji su izgubili živote u borbi s bijelim vojnicima. Osamljeni Vuk je od žalosti za sinom odrezao kosu, spalio šatore i poubijao svoje konje.

— Pozdravljam svoje prijatelje, hrabre ratnike Kvahade! —

pozdravi Osamljeni Vuk Komanče. – Čuli smo da pripremate ples suncu, pa bismo rado bili vaši gosti.

– Dobro nam došli! – odvratila Kvanah ljubazno.

Idućega dana stigli su do ušća Elk Creeka gdje su već čekala mnoga druga plemena. Nekim je ratnicima uspjelo ubiti nekoliko zečeva i dva jelena i prvi put poslije mnogo tjedana zavladao je veselje u šatorima. Pouzdanje se širilo među Indijancima.

Samo je Kvanahovo lice ostalo ozbiljno i odavalo brige. Znao je da su lovci ovaj put imali sreću i da još jedva ima divljači u brdima. Uskoro će glad ponovo poput aveti obilaziti šatorima, a ako bizoni ne dođu, Indijanci će biti izgubljeni. I što će biti tada? Hoće li njegov narod poći istim putem kao i ostala plemena – u rezervat? Ne, Kvahadi su slobodni i nepopustljivi, oni će radije umrijeti nego se predati bijelim ljudima! Radije umrijeti u slobodi nego provesti ostatak života u zatvorima bljedolikih...

Odagnavši te tmurne misli, Kvanah pođe do zapadnog ruba logora. Njegov je pogled nemirno kružio po obzoru, ali je tamo vidio samo beskonačno prostranstvo i daleke vrhove bregova što su sjali u svjetlu sunca na zalasku.

Gdje li je sada Isatai?

Dugo ga nisu morali čekati. Već nekoliko dana nakon što su bili sagradili kuću za ples suncu pojavio se Isatai. Bio je sav iznuren i na kraju snaga oteturao je do vatre. Mnogo je postio i jedva se još držao na nogama. Dva su ga ratnika vodila.

– Donesite pokrivače i nešto za jelo! – poviče Kvanah.

Jedna je žena otrčala i vratila se sa dva pokrivača od bizonove kože i zdjelom hrane. Razastrla je pokrivače kraj vatre i pričekala da ona dva ratnika pomognu vraću da sjedne. Onda je počela hraniti Isataija juhom. On je jedva gutao, a pri svakoj kretnji cijelo mu se tijelo treslo.

– Što su ti rekli bogovi? – upita ga neki ratnik, no Isatai uopće ne podigne pogled.

Kvanah pokaže rukom da želi mir.

– Ostavit ćemo ga na miru! Isatai mora opet zadobiti prijašnju snagu da bi nas mogao obavijestiti o svojim snovima. Strpite se dotle!

Ratnici poslušашe preko volje. Povukoše se sa ženama i djecom u svoje šatore gdje su čekali da ih Kvanah pozove. No to nije bilo lako i trajalo je dugo. Isatai se polako oporavljao.

– Zašto Isataiju treba toliko vremena? – upita Dave oca.

Mala je Strijela mirno dalje pušio. Posljednjih je mjeseci veoma ostario i duboke bore urezale su mu se u lice.

– Dug je put iz carstva Velikog Duha do našeg svijeta – odgovori on sa smiješkom.

Prošla su još tri dana, a onda je izvikivač, udarajući o bubanj, stao pozivati obitelji u kuću podignutu za ples suncu. I Osamljeni Vuk došao je sa svojim Kiovama u tu stranu kuću. Sjedoše na pješčano tlo i čekahu uzbuđeni da Kvanah Parker otvori skup.

Kad su svi našli mjesto i polako se smirili, Kvanah svečano ustane. Na sebi je imao najbolju odjeću i perjanicu.

– Hrabri ratnici Kvahadi! – poviče snažnim glasom. – Čujte me!

Mrmljanje se stiša i svi su pogledi bili upereni u Kvanaha koji se obratio ljudima kao da ih preklinje.

– Prije mnogo godina, kad nam je Veliki Duh još bio sklon, bezbrojni su bizoni živjeli u našoj zemlji i nismo imali razloga da se žalimo. Ta nam je životinja davala sve potrebno za život, a naši su ratnici bili snažni i jaki. Bizoni su nam davali meso za hranu, kožu za odjeću i šatore, dlake za pojaseve i užeta, žile za lukove i kosti za alate. A onda su došli bljedoliki. Veliki Duh nas je napustio i učinio da nestanu i bizoni i druga divljač.

Čule su se pojedinačne jadikovke, a jedno je dijete počelo plakati. Zatim opet svi utihnūše. Kvanah pokaže na vrača koji je sjedio na travi sučelice njemu.

– Ovu smo tešku zimu preživjeli i nismo se odrekli nade u bolju budućnost – reče Kvanah. – Ali naša srca počinju sumnjati u dobrotu Velikoga Duha. Isatai je govorio o bogovima. Otišao je u brda da ih pita za budućnost i za bizone. Čujmo dakle, što su mu rekli!

Isatai ustane. Bijela mu je kosa vijorila na vjetru. Progovorio je promuklim glasom:

– Dugo sam bio odsutan, moja braćo! Vidio sam vrhunce dalekih bregova, a bogovi su mi poslali mnoge sne. Bile su to slike naše budućnosti što sam ih smio vidjeti, sretne budućnosti bez bijelih ljudi, bez mržnje i prevare, bez bolesti što su nam ih donijeli bljedoliki!

– A što je s bizonima? – poviče netko.

– Da, bizoni, hoće li nam se oni vratiti?

Isatai se smiješio i Kvanahu se činilo kao da se ruga samome sebi. Naime, ne bogovi nego neki traper pripovijedao mu je da se jedno malo stado bizona nalazi kod Canadian Rivera.

– Zar vam nisam obećao da ću bizone dovesti ponovo k nama? – poviče vrač. – Zar nije istina da sam se htio založiti svom svojom snagom i svojim čarolijama da se vrata stara vremena?

– To je istina – poviče jedan ratnik.

Isatai se ponovo nasmiješi.

– Svoje sam obećanje ispu-

nio – raće ponosno – i bogovi su uslišali moje molitve. Poslali su nam bizone i ja znam gdje ih možemo naći!

Nekoliko je trenutaka vladao muk, a onda je nekoliko ratnika skočilo na noge. Počeli su kliknati od radosti, a ostali su im se pridružili glasnim povcima.

Isatai je uživao u divljenju što je dolazilo sa svih strana, a zatim je podigao obje ruke i pogledao u nebo. S njegova lica nestane smiješka, a oči su mu odavale duboku bol.

– Ali sam vidio i slike strašnoga sna! – reče vrač, a krikovi veselja zanijemješe. – Bijeli lovci na bizone opkolili su stado i grmljavina njihovih teških pušaka ispunjava zrak.

Ratnici su ga gledali užasnuti. Crni Orao klikne bolno i objema rukama pokrije lice. To je kraj, mislio je pun tuge, naš je narod osuđen na smrt...

No Isatai je opet zasjao od pouzdanja. Njegov je glas bio prožet vjerom u bolju budućnost kad je govorio o tome kako se bljedoliki mogu protjerati.

– Ratnici! – poviče. – Dugo sam postio i uvijek nanovo pitao bogove zašto podnose bijele ljude u našoj zemlji. I dobio sam odgovor!

On zastane i popije iz vrča što mu ga je pružila neka žena. Usnice su mu drhtale.

– Govori – reče Kvanah nestrpljivo.

– Treba im pokazati da smo najveći ratnici pod suncem i da se ne moramo bojati nikoga. Ni bljedolikih!

– Ali oni su moćni i mnogobrojni – primijeti neki ratnik.

Isatai se tajnovito smješкао.

– Bogovi žele rat – reče, a među sakupljenim Indijancima nastane komešanje. – Oni žele da bijele izdajice protjeramo iz zemlje, a obećali su mi da će nas u toj borbi podupirati.

– Bljedoliki surađuju sa zlim dusima – poviče Crni Orao. – Mi ih ne možemo protjerati!

Isatai podigne obje ruke. Oči su mu sjale.

– Čujte što su bogovi još rekli! A zatim odlučite da li želite rat ili ne!

Ratnici su ga gledali puni očekivanja.

– Meci bljedolikih neće nas ubiti – nastavi Isatai – oni će se odbiti od nas i pasti na zemlju.

Ponovo je nekoliko časaka vladala tišina, a zatim su Indijanci iznova počeli kliknati i veseliti se. Skočili su na noge i digli stisnute pesnice grozeći se.

– Rat! – poviče netko.

I zamalo vikahu svi:

– Rat!

Samo je Kvanah Parker šutio. Gledao je zabrinuto u svoju ženu koja je kraj Crnoga Orla, Davea i Kehtata sjedila na tlu i očima bez sjaja gledala preda se. Još nije dovoljno dugo živ-

LJET LJET LJET

STUDIO

u ljetnom ruhu!

Posebno za vruće dane — romani u hladu:
»Studio« jedini u Jugoslaviji objavljuje
autobiografiju engleskog državnog krvnika
koji je u ime zakona smaknuo 400 ljudi

jela s Komančima da bi mogla sve shvatiti što je Isatai rekao svojim sunarodnjacima, ali je razumjela smisao njegovih riječi i razumjela riječ rat.

Poglavica ju je gledao neko vrijeme u oči, zatim se digne i ušutka gomilu oko sebe. Bio je bijesan zbog svojih protivnih osjećaja, bio je bijesan i na bogove koji mu nisu htjeli pomoći.

– Ratnici! – poviče Kvanah.

– Svi smo čuli Isataine riječi i ja također uvidam da moramo bljedolike protjerati iz naše zemlje. Ali ne sve bijele ljude! Mnogi od njih, muškarci i žene, žele živjeti u miru s nama i ja neću da se takvima bilo što dogodi!

– Na koga to misliš? – upita ga uzrujano jedan mladi ratnik.

Kvanah pogledom ošine mnoštvo.

– Mislim da treba otjerati lovce na bizone. One bljedolike duge kose sa širokim šeširima koji kolju naše svete životinje i ostavljaju njihove lešine da gnjiju na suncu. Oni su zaslužili smrt i mi ćemo ih isto tako ustrijeliti kako to oni rade s našim bizonima!

Mnoštvo je glasnim povcima odobravalo, a ratne sjekire i noževi zablistali su na suncu. Čuli su se i pucnjevi.

– A zašto ćeš poštediti vojnike? – upita Osamljeni Vuk nadvikujući buku i gužvu. – Vojnici i njihovi doušnici postupali su s nama u rezervatu

kao sa životinjama. Oni ne smiju ostati živi!

Kvanah je zdvojno tražio odgovor koji ne bi odavao sumnje. Ta nije mogao reći da ne vjeruje Isatainim obećanjima i da se boji nadmoći bijelih vojnika. Ratnici bi ga nazvali kukavicom.

S druge strane, nije htio ljude nahuškati protiv bijelih vojnika, jer su ovi bili vrlo jaki, imali su topove, nitko im se nije mogao oduprijeti.

Kvanah sagne glavu. Što da odgovori?

Uto se začuje topot kopita i on pohita napolje. Njegovi su ratnici i Kiove pošli za njim. Znatiželjno su dočekali pedesetak jahača koji su dolazili uskim koritom Elk Creeka i pred kućom za ples suncu poskakali iz svojih sedala.

– Kameno Tele! – pozdravi Kvanah poglavicu Čejena pruženim rukama. – Došli ste da zajedno s nama raspravljate o našoj budućnosti?

Punašni Čejen bijesno podigne pesnicu ne osvrćući se na taj pozdrav. Lice mu je bilo oslikano ratnim bojama njegova plemena.

– Bljedoliki! – vikao je. – Ti bijeli psi ukrali su pedeset naših najboljih mustanga!

– Vojnici? – upita Kvanah oprezno.

– Lovci na bizone! – zagrmi Kameno Tele dok su njegovi ratnici izvikivali kletve. – Logoruju na mjestu što ga zovu

Adobe Walls i tamo love bizone!

X

Isatai krikne pobjedonosno.

— Čuli ste! Istina je što sam vam rekao! Veliki Duh šalje nam ove Čejene da zajedno s njima pođemo u boj!

Sada i Kvanah posegne za ratnom sjekirom. Digne je visoko, a njegov se očaj pretvori u divlji bijes na lovce koji će im otetiti bizone.

— Rat! — poviče i on. — Nema samilosti za bljedolike koji kolju naše bizone!

— Rat! Rat! — pridruže mu se ratnici svojim povcima.

Kvanahove su oči sijevale od uzbuđenja dok je govorio:

— Idite u svoje šatore i stavite na sebe ratne boje! Sutra odlazimo na jug do Canadian Rivera. Tamo ćemo napasti logor tih bljedolikih!

Ratnici otrče, a Kvanah odvede poglavicu Čejena prema svom šatoru. Elsa Walker ih je slijedila zabrinuta lica. Već se tjednima bojala odlučne bitke između Komanča i bljedolikih i znala je da je sada došao čas obračuna.

Ali ne reče ni riječi.

Nije govorila ništa ni idućega jutra kad je sedam stotina ratnika pošlo u rat protiv četrdesetak ili pedesetak lovaca na bizone.

Bilo je to ujutro 27. lipnja 1874. i taj će dan ući u povijest Komanča kao najtužniji.

Jedan sat bio je prošao otako su ratnici odjahali, a Dave je sav uplašen sjedio pred šatorom svoga oca. Kraj njega je čučao Kehtato i začudeno ga gledao.

— Što ti je? — upitao je mali Indijanac.

Dave samo slegne ramenima.

— Ne znam — reče prigušeno — mene je strah, ali ne znam čega se bojim.

— Brineš li se za očev život?

— Bojim se da će se Maloj Strijeli nešto dogoditi — odgovori — ali sažaljujem i lovce na bizone.

— Sažaljuješ ih? Pa oni ubijaju naše bizone!

— Znam. Ali oni su bljedoliki kao i ja.

— Ti se Komanč!

Dave stane plakati. Događaji posljednjih dana zbunjivali su ga, a osobito mu je ono što su govorili Kvanah i Isatai jasno pokazivalo da on ne pripada ni jednom narodu. Ne pripada bijelcima jer se odijeva kao Komanč i kod njih živi, a nije ni Komanč jer mu je put bijela, a kosa plava.

— Nisam ni bijel, ni crven — reče Dave.

Kehtato ga pokušava utješiti. Nije shvaćao što muči njegova brata, ali je vidio da je ovaj žalostan i da treba njegovu pomoć.

— Dodi, gonit ćemo zečeve!

Činilo se da ga Dave uopće ne čuje.

– Govorit ću s majkom – reče Dave prigušenim glasom – ona je veoma pametna i sigurno zna što mi je činiti.

Ali je Elsa Walker bila i sama zdvojna jer su je mučile iste misli kao i sina. Sjedjela je u svom šatoru i tupo gledala u pod kad je dječak ušao i obujmio je jecajući.

– Nemoj plakati, Dave – reče žalosno – mi tu ne možemo ništa učiniti.

Dave je čvrsto zagrlji. Veoma je plakao, a majka je strpljivo čekala da se smiri. Htjela ga je utješiti, reći mu nešto ugodno kako bi se opet smijao, ali joj ništa nije padalo na pamet, već samo istina.

– Bit će rata – rekla je tiho.

Dave se izvije iz njenog zagrljaja i pogleda joj u oči. Njegove su oči bile crvene od suza i teško je gutao.

– Rata? Pravoga rata s vojnicima?

– Da, moj dječače!

– Ali, Kavanah je rekao da će napasti samo lovce na bižone...

– Ovaj put vojnici će zasigurno dobro pripaziti! Naći će tragove i čuti pucnjavu, a general Canby poslat će svoje ljude da unište naš logor!

Dave je slušao raširenih očiju.

– Majko to moramo spriječiti!

– Ne, Dave! Mi ne možemo ništa učiniti!

– Možda ipak možemo, majko!

Dave skoči na noge i nestane prije nego što ga je majka mogla zadržati.

– Dave – poviče za njim – Dave, ostani ovdje!

Ali dječak više nije čuo ili je nije htio čuti. Trčao je preko logorišta prema Kehtatu koji je još sjedio pred očevim šatorom i začuđeno ga čekao da mu se približi.

– Dodi, Kehtato! – vikao je Dave već izdaleka. – Morao vratiti ratnike!

– Ali...

– Brzo, brzo! Moramo se požuriti!

– Zašto? Ali zašto?

– To ću ti reći poslije! Dodi! Brzo!

Dave se vine u sedlo svoga konja i potjera ga promuklim povikom. Kehtato je začuđeno gledao za njim. Zatim pođe po svoj luk i tobolac sa strijelama. Uzjaše da bi slijedio svog brata koji je nestajao u oblaku prašine prema jugu.

Za nekoliko ga je časaka stigao.

– Što je rekla tvoja majka? – upita.

Dave mu je to govorio dok su u brzom galopu jurili po valovitom tlu. U ono su vrijeme smatrali Komanče najboljim jahačima na svijetu, a Dave je već mnogo od njih naučio. Ležao je gotovo vodoravno na svom ridanu i kao da je sraštao s njim.

Kehtato je odmahivao glavom.

– To je nemoguće! – poviče.

– Ne možemo zaustaviti ratnike! Ta čuo si što je Kvanah rekao!

– On ne smije ubiti lovce na bizone!

Gonili su svoje konje uza strminu i pogledali prema jugu gdje je sjala srebrna vrpca rijeke.

– Tamo straga sigurno je logor lovaca na bizone – reče Dave sav uzbuđen – nadajmo se da nije prekasno.

U tom su času pali hici, jedan za drugim, veoma daleko. Čulo se kao da netko udara o bubanj, brzo i žestoko.

– Kehtato – poviče Dave – što to znači?

Indijanac je problijedio i tiho rekao:

– Ne znam.

Onda je nastao muk, a dječaci su se užasnuti gledali. Jahali su niz drugu stranu obronka ne pregovorivši ni riječi, dok nisu stigli do klanca omedenoga s obje strane visokim stijenama i žbunjem.

– Tamo sprijeda – reče Kehtato tiho.

Pokaže na prevaljena kola i dvojicu bijelaca koji su u mrtvi ležali kraj gomile bizonskih koža. Problijedi i jedva izusti:

– Bljedoliki!

Dave se uhvati za vrat. I on je problijedio.

Bila su to dva lovca na bizone koji su htjeli svoje kože

natovariti na kola. Kvanah ih je iznenadio.

Dječaci se približe i dvadesetak metara od mrtvih lovaca sjašu. Daveu pozli. Okrene se u stranu.

– Zašto je to Kvanah učinio? – upita tiho.

Kehtato, koji je bolje podnosio pogled na mrtvace, pogleda ga čudnovato.

– Ubijali su bizone – odvratiti.

– A tko kaže da bizoni pripadaju Indijancima? – upita Dave. – I bijelci osjećaju glad!

Indijanci ponovo pogleda mrtve lovce. Čvrsto stisne usnice, a zatim reče prezrivo:

– Tim je ljudima stalo samo do koža. Oni ubijaju životinje iz šale i zato što žele doći do novaca, a meso ostavljaju lešinari.

Dave je grčevito disao. Iako je odrastao u divljoj zemlji i vidio mnogo okrutnih stvari, pogled na mrtve lovce bio je previše za njega, prelazio je njegove snage. Obriše znoj sa čela.

– Moramo ih pokopati – jedva je izgovorio promuklim glasom.

Kehtato odmahne glavom.

– Zemlja je pretvrda, a mi nemamo ništa čime bismo mogli kopati.

– Onda pokrije leševe kamenjem!

Taj je posao bio naporan i dječaci su se dobrano oznojili. Sunce je već bilo odmaklo daleko na zapad i roj muha kru-

žio je zujeći nad mrtvacima. Ruke su dječacima bile pune rana od nošenja teškoga kamena. Morali su svezati rupce na lice da nekako podnesu smrad.

Kad su bili gotovi, Dave se iznemogao sruši na zemlju. Dahtao je i trebalo mu je neko vrijeme da opet skupi nešto snage.

– Mo...moramo nastaviti pu...put – mucao je Dave.

No Kehtato uopće ne odgovori.

– Što je s tobom? – upita Dave kome je napetost njegova brata bila čudna.

Indijanac je ukočeno gledao prema jugu.

– Zar ništa ne čuješ? – upita tiho.

Dave je napeto slušao. Oko njega su zujale muhe, a jedna je vjeverica nestala među lišćem. Inače se ništa nije čulo.

– Ništa – odgovori Dave.

– Dodi ovamo – pozove ga Kehtato šapćući.

Dave oprezno ustane, kao da bi mogao smetati mrtvacima, te pristupi Indijancu.

– Pucnjevi! – reče Kehtato.

– Vrlo daleko!

Sada ih je i Dave čuo. Dopirali su iz veće daljine nego maločas, a bilo ih je mnogo. Dave uhvati brata za ruku.

– To je logor uz rijeku! – reče prestrašeno. – Kvanah napada lovce na bizone!

Kehtato potvrdno kimne.

– Što ćeš sada?

– Moramo spriječiti da dođe do velike bitke – odvraća Dave.

On otrči do svoga konja i vine se u sedlo.

– Dodi!

Ali već je bilo prekasno. Indijanci i lovci na bizone već su se satima borili i više nije bilo spasa. Kad su se dječaci zaustavili na gorskom bilu iznad Canadian Rivera, pedesetak mrtvih Komanča i tri ubijena bijelca već su ležali na pijesku.

Bitka je počela ujutro. Kvanah Parker i njegovi ratnici opkolili su Adobe Walls i poglavica je ponosno gledao na mjesto gdje su nekada bijelci imali svoje trgovine i stražu. Znao je da se sada samo dvadeset osam muškaraca i jedna žena nalaze u dvjema trgovinama i salunu i vjerovao je da će bijelce lako savladati.

Digao je koplje.

– Sravnit ćemo ih sa zemljom! – poviče. – Nema milosti za bljedolike!

Isatai dojaše na svom ridanu do njega i ljutito se osmjehne:

– Veliki će nas Duh štititi! Bijelci nam ne mogu ništa! Progutat ćemo njihove metke i opet ih ispljunuti, njima pred noge!

No lovci na bizone već su zauzeli mjesta iza puškarnica, uperivši svoje nove puške na Indijance. Billy Dixon čuo je pucnjeve koji su ubili njegova dva druga u tjesnacu i na vrijeme je upozorio ostale lovce u Adobe Wallsu.

– Evo ih, dolaze! – vikao je kad su se Komanči, Kiove i Čejeni na svojim konjima spuštali

niz brežuljak. – Sigurno ih ima na stotine! Ima ih nekoliko stotina!

Lovac kraj njega problijedi.

– Zaboga! – istisne, a zatim se naglo okrene – Što još stojite ovdje? – okomi se na ljude. – Naprijed! Dvojica k topovima! Deset ljudi ostaje kod Dixona! Ostatak za mnom!

On potrči sa šest lovaca napolje. Već su se čuli bojni pokliči Indijanaca koji su napadali.

– Što se to događa? – upita jedan od braće Shadler.

Oni su sinoć dovezli nove zalihe i sada su spavali na svojim kolima, a Billy Dixon bio je zaboravio da ih obavijesti. Skočise s kola.

– Sklonite se – poviče jedan od lovaca – Komanči!

Njegove su riječi nadjačali prvi pucnjevi. Braća Shadler padnu pogođeni mecima na zemlju. Drugi je lovac bio pogođen u nogu i s licem iskrivljenim od bola potražio zaklon.

– Pali! – urlao je Billy Dixon bijesno u salunu. – Pali! Pokažite tim crvenim psima što znate!

Prolomi se prasak teških pušaka za ubijanje bizona. Zaglušna buka ispuni salun. Jedna je svjetiljka pala na pod. Sve je bilo puno dima baruta. Dim je nagrizao pluća i pomiješao se s uzvitlanom prašinom pred prozorima i puškarnicama.

Više od dvadeset Indijanaca padne s konja.

– Istaine čarolije nisu dobre! – vikao je Kamenio Teleljutito. – Meci bljedolikih nas ubijaju!

I Kvanah prestrašeno povuče uzde konja, vičući:

– Natrag! Natrag, braćo! Ovo je loš dan za boj!

Indijanci okrenu konje i poginaju ih uzbrdo preko obronka. Zaustave se iza žbunja.

Kvanah, drhćući od bijesa, pokaže na Isataija koji je izgubio svoga konja i sjedio u sedlu iza jednog ratnika.

– Ti si kriv! – otrese se poglavica na njega. – Tvoje su čarolije loše i ti si mnoge naše ljude otjerao u smrt!

Vrač skoči s konja i poviče ogorčeno:

– Zar sumnjaš u riječi Velikoga Duha? Ne, braćo, nije krivnja na meni!

On pokaže na jednog mladog ratnika koji je sjedio kraj Kamenog Teleta.

– Ovaj je ratnik zatajio! Ubio je zeca dok smo se odmarali. To se Velikom Duhu nije svidjelo!

Kiova, bijesan, dojaše do vraća. Oči su mu sjale i on zamahne puškom.

– To je laž! – poviče. – Obična laž!

Kvanah ga zaustavi u posljednji čas, viknuvši:

– Stani!

Kiova spusti ruku s puškom.

– On me uvrijedio!

– Znam – odvrati Kvanah – i ja nisam još nikada čuo da se Velikom Duhu ne sviđa kad

ubijamo jelene, bizone ili zečeve!

– Meni se snilo – započe Isatai.

– Umukni! – zagrmi Kvanah.

– Što ćeš sada učiniti? – upita Kameno Tele.

Kvanah je dugo gledao u vrača. On je od početka mrzio njegovu preuzetnost i tajnovitost, pa sada nije osjećao nikakvu samilost.

– Položi oružje na zemlju! – reče vraču.

Isatai pogleda lica ratnika oko sebe i ugleda neskrivenu mržnju, osobito kod Kiova. Izgovarajući kletve, izvuče nož i ratnu sjekiru iza pojasa, a zatim baci i pušku na pijesak.

– Gubi se! – zapovijedi Kvanah nesmiljeno. – Ne želim te više vidjeti. Bogovi neka se osvete na tebi!

Vračeve se oči rašire od užasa.

– Zar ćeš me bez oružja poslati u divljinu? To ne možeš učiniti! Ta...

– Idi! – vikne Kvanah ljutito. – Idi i ne dolazi nam nikada više na oči!

Ratnici su zlobno gledali za njim. Samo je Kvanahovo lice bilo posve bezizražajno, kruto. Ljudi su se prestrašeno trgnuli kad je kriknuo i digao pušku.

– U napad! Ne treba nam Isatai! Za mnom braćo!

Ratnici su ga slijedili na konjima, a on je u divljem kasu hitao prema razvalinama gdje su još čekali bijeli ljudi. Ovaj

put pokazat ću bljedolikima zauvijek kako Indijanci ratuju.

XI

Dan je već dobrobrano bio odmakao. Dječaci su sjedili na zemlji kraj konja i gledali zbunjeno na nekadašnju na seobinu kraj Canadian Rivera. Zrak je bio ispunjen praskom i pucnjavom, a oblaci dima prekrivali su cijeli kraj.

– Bogovo nas više ne vole – reče Kehtato žalosno – oni nam šalju smrt i propast!

Dave dotakne njegovu ruku.

– Bogovi nisu tomu krivi – odvrati. – I Kvanaha također ne možemo kriviti!

– Vrač Isatai! On je krivac!

Dave zaniječe glavom.

– Pa zašto onda naši ratnici moraju umrijeti? – poviče Kehtato uzbuđeno.

– Lovci na bizone imaju nove puške – odgovori Dave prigušenim glasom. – Vidiš li munje na puškarnicama?

Kehtato je napregnuto gledao u dolinu. Nakon nekog vremena kimne.

– Sada vidim. To su zrcala kakva bljedoliki upotrebljavaju pri izmjenjivanju vijesti.

– Ne – odvrati Dave – to su durbini.

– Durbini?

– Cijevi kojima se sve može vidjeti izbliza – protumači mu Dave. – Lovci na bizone pričvrstili su ih na svoje puške.

Kehtato ga je gledao s nevjericom.

– To znači da bljedoliki ne mogu promašiti?

– Da – odgovori Dave – oni pogadaju svaki cilj.

Kehtato je začuđeno gledao u dolinu. Puščani dim ležao je poput magle nad Indijancima koji su, divlje vičući, hitali prema razvalinama. Grmljavina iz maloga topa pomiješala se s pucnjavom iz pušaka, a ratnici su padali iz svojih sedala kao lutke bez života.

Kad je jedan metak prošišao tik iznad Daveove glave, dječaci su se prestrašeno trgli.

– Čarolija! – poviče Kehtato. – To su čarolije!

I Dave nije mogao sebi protumačiti toliki domet oružja. Nije znao da je riječ o lovačkim puškama nove vrste, što su se tek prije nekoliko tjedana počele prodavati. Billy Dixon i njegovi lovci bili su među prvima koje su se naoružali tim novim dalekometnim repetirkama.

– Moramo se nekamo skloniti – poviče Dave kad je još jedno tane prošišalo iznad njih.

– Otkrili su nas!

Kehtata uhvati bezglavni strah.

– Ali moramo svojim pomoći! Zar ne vidiš da će svi ratnici izginuti?!

– Mi tu ne možemo ništa učiniti, Kehtato!

– Svi ćemo izginuti! – vikao je mali Indijanac zdvojno. – Svi će izginuti! Zašto im nitko ne dolazi u pomoć?

Dave ga povuče za sobom.

– Odavde! Brže!

Ali se Kehtato otrgne i pojuri niz obronak kao da ga goni nevidljiva sila. Kraj njega su udarali meci. Pucnjava je postajala sve glasnija.

– Moramo im pomoći! – vikao je Kehtato.

Dave potrči za njim.

– Vрати se! – zvao ga je zdvojno. – Kehtato, vrati se!

Indijanac je nastavio trčati sve dok ga Dave nije sustigao i bacio mu se pod noge. Obojica su pala na zemlju i otkotrljali se iza trnovitog žbuna. Grane su se nad njima sklopile.

Kehtato zbunjeno zatrese glavom. Sada je bio posve miran.

– Što se dogodilo? – upita Davea.

Dave je dahćući brisao znoj sa čela. Lice mu je bilo prljavo, a krv mu je tekla iz nekoliko rana. No on ništa nije osjećao.

– Moramo odavde. Moramo se nekamo skloniti – reče – pomoći ne možemo, lovci na bizone su...

Iznenada zastane, protrlja oči i pokaže drhćući nekamo pokraj Kehtata.

– Što je tamo? – prestrašeno upita Indijanac.

Dave je drhtao.

– Tamo! – reče tiho – Kvanah!

Kehtato naglo okrene glavu.

Jedva desetak metara daleko od njih ležao je Kvanah iza odvaljene stijene. Na glavi mu je krvarila rana i nije se micao. Kraj njega je stajao njegov konj i čupkao travu.

– Je li on?... – upita Keh-tato.

Dave se nije usudio odgovoriti. Otpuzao je do poglavice koji je tamo ležao kao bez života i pogledao njegove rane. Kehtato ga je gledao zadržavajući dah. Poslije nekog vremena Dave s olakšanjem digne glavu.

– Živ je – reče – samo je bez svijesti!

Kehtato se digno i skine bocu vode sa svog konja. Nije više mislio na puške bljedolikih, a nije ni opazio da su pucnjevi u međuvremenu prestali. Sada je vladala sablasna tišina.

Pode do Davea i pruži mu bocu vode.

– Jesu li rane teške? – upita brata.

Dave otčepi bocu i opere ranu na Kvanahovoj glavi. Ovaj tiho zastenje.

– Dvije ogrebotine – odvratiti Dave. – Kvanah će se odmah probuditi...

Ipak je prošlo još dvadesetak minuta dok je poglavica otvorio oči. Dugo je gledao dječake i Dve je napregnuto mislio.

– Htjeli bismo ti pomoći – reče Dave.

– Gdje su moji ratnici? – upita poglavica tiho. – Zar su svi mrtvi?

Dave prestrašeno pogleda prema rijeci gdje je puščani dim polako nestajao. Nije vidio ni jednoga Komanča.

– Otišli su – tiho će Dave.

Poglavica kimne žalosno. Uzme pušku i s mukom uzjaše konja. Izgledao je ostario, a njegove su oči izgubile sjaj. Zapovjedi dječacima da ga slijede.

– Gotovo je – reče slomljenim glasom – odjahat ćemo kući.

Jahali su šutke. Jedna ih je mala ptica pratila i činilo se da im se ruga. Poslije jednoga sata stigli su do udoline obasjane krvavim svjetlom sunca na zalasku. Svugdje su zujale muhe. Kvanah zaprepašteno zaustavi konja.

Sjahao je i stao zbunjeno gledati u bezbroj tamnih točaka kojima je dolina bila prekrivena. Lešine bizona s kojih je bila skinuta koža. Bezvrijedno meso bilo je napola već sanjilo i oko njega su se kupali rojevi muha i lešinari. Bijeli lovci na bizone dobro su obavili svoj posao.

Do kraja!

Kvanah podigne obje ruke prema nebu.

– Zašto? Zašto si to dopustio? – poviče glasno.

Zatim pogleda bijeloga dječaka i oči mu se orose.

– Idi kući – reče – neću da ostaneš kod nas! Mi smo narod koji umire!

Ali je Dave i dalje ostao uz Kehtata i svoga poglavicu.

Kad je dubodolina ostala za njima, Dave glasno vikne i pokazuje na velikog bizona koji je u sjeni klekovog žubnja pasao travu.

Začuvši udaranje konjskih kopita, bizon polagano digne glavu. Činilo se kao da se u njegovim očima rađa suosjećanje. Dugo je gledao jahače, a zatim je pošao. Poslije nekoliko koraka ponovo okrene glavu prema njima, kao da ih želi pozvati da mu se pridruže, a onda nestane.

KRAJ

U pripremi

G. F. Unger:
SINOVI MAE SHANNON

**...NALAZI SE U PRODAJI
I KOD VAŠEG PRODAVAČA NOVINA!**